

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Klára Cvachovcová

**Pravda vítězí 1938
protičeskoslovenské vysílání vídeňského
rozhlasu**

Diplomová práce

Praha 2016

Autor práce: **Klára Cvachovcová**

Vedoucí práce: **PhDr. Mgr. Pavel Suk**

Rok obhajoby: 2016

Bibliografický záznam

CVACHOVCOVÁ, Klára. *Pravda vítězí: protičeskoslovenské vysílání vídeňského rozhlasu*. Praha, 2016. 80 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra mediálních studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Mgr. Pavel Suk.

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje vysílání vídeňského rozhlasu *Pravda vítězí* v českém a slovenském jazyce na podzim 1938, v období bezprostředně předcházejícím a následujícím uzavření Mnichovské dohody. V teoretické části sleduje v historickém kontextu vznik obou redakcí, jejich personální obsazení a napojení na českou fašistickou organizaci Vlajka. V praktické části práce nabídne tematickou analýzu říšské propagandy ve vysílání obou redakcí během října 1938. Soustředí se zejména na kampaně proti prezidentu Benešovi, proti zednářství a bolševismu, dále na antisemitismus a pro-německou kampaň a ve vysílání slovenské redakce pak na kampaň proti Čechům a podporu slovenského separatismu. Srovnání ideového zaměření a cílů obou redakcí práce ilustruje četnými citacemi. V závěru se věnuje ohlasům na vysílání a hodnotí jeho možné účinky na československé publikum s ohledem na primární cíl říšské propagandy z Vídně – dezintegraci Československa.

Abstract

This thesis concentrates on 1938 radio broadcast *Pravda vítězí* (The Truth Will Win), broadcasted from Vienna in both Czech and Slovak languages in the two months preceding and following the signing of the Munich agreement. Its theoretical

part follows the genesis of the two broadcasts, the personalities involved and also the connection between *Pravda vítězí* and Vlajka, the infamous Czech fascist movement. In the practical part, Nazi propaganda themes are being analyzed in both broadcasts during October 1938. Main focus is on the campaigns against president Beneš, against freemasonry and bolshevism, pro-German campaign and antisemitism. In the Slovak language broadcast, anti-Czech campaign was a significant part of the Nazi propaganda, along with the support of Slovak separatism. Comparison of the ideological focus and goals of both broadcasts is supported by numerous quotations. In the final part, the thesis offers a brief look at the reactions to the broadcasts. Also, it attempts to evaluate the broadcasts' possible effects on both Czech and Slovak audience in the light of its primary goal – the disintegration of Czechoslovakia.

Klíčová slova

Pravda vítězí, protičeské vysílání, vídeňský rozhlas 1938, říšská propaganda, antisemitismus, zednářství, bolševismus, kampaň proti Edvardu Benešovi, Vlajka, Vojtěch Musil, Marie Fárková, Wolfgang Mühlberger, Ľudovít Mutňanský, Edvard Beneš

Keywords

The Truth Will Win, anti-Czech propaganda, Vienna radio broadcasts 1938, Nazi propaganda, antisemitism, anti-masonic propaganda, anti-Marxism, pro-German propaganda

Rozsah práce: 128 560 znaků s mezerami

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 4.1.2016

Klára Cvachovcová

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala vedoucímu diplomové práce PhDr. Mgr. Pavlu Sukovi za pomoc s výběrem tématu, inspirativní podněty a cenné rady v průběhu práce na tomto textu.

Především ale musím poděkovat Janu Cvachovcovi za neutuchající podporu, Doře a Teodorovi za trpělivost a jejich prarodičům za pomoc, bez které by tato práce nikdy nevznikla.

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK	
Teze MAGISTERSKÉ diplomové práce	
TUTO ČÁST VYPLŇUJE STUDENT/KA:	
Příjmení a jméno diplomantky/diplomanta: Cvachovcová Klára	Razítko podatelny: <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin: 5px auto; width: fit-content;"> Univerzita Karlova v Praze Fakulta sociálních věd Došlo dne: - 4 -06- 2014 -1- Čj: H634 Příloh: _____ Přiděleno: _____ </div>
Imatrikulační ročník diplomantky/diplomanta: 2013	
E-mail diplomantky/diplomanta: klara@simecek.org	
Studijní obor/forma studia: Mediální studia/kombinovaná	
Předpokládaný název práce v češtině: Rozhlasová aktivita organizace Vlajka 1938-1939: vídeňská vysílačka "Pravda vítězí"	
Předpokládaný název práce v angličtině: Vlajka's radio broadcast 1938-1939: Vienna's transmitter "Pravda vítězí"	
Předpokládaný termín dokončení (semestr, akademický rok – vzor: ZS 2012/2013) (diplomovou práci je možné odevzdat <u>nejdříve</u> po dvou semestrech od schválení tezí) LS 2015	
Charakteristika tématu a jeho dosavadní zpracování (max. 1800 znaků): Hlavním tématem práce je v literatuře dosud hlouběji neprozkoumané vysílání vysílačky "Pravda vítězí", která vysílala z Vídně od konce léta 1938 až do rozpadu ČSR (a srovnání obsahu jejího vysílání se slovenskou vysílačkou Pravda vítězí, vysílající souběžně). Vysílačka byla personálně i ideově spojena s fašistickou organizací Vlajka.	
Předpokládaný cíl práce, případně formulace problému, výzkumné otázky nebo hypotézy (max. 1800 znaků): Cílem mé práce je představit obsah vysílání české i slovenské redakce vysílačky "Pravda vítězí" v co možná nejkomplexnější šíři, zařadit jeho ideový proud do kontextu soudobých událostí a zaznamenat případnou radikalizaci vysílání po uzavření Mnichovské dohody a v období druhé republiky, kdy se Vlajka postupně odvrací od národního fašismu italského typu a své sympatie obrací k německému nacismu.	
Předpokládaná struktura práce (rozdělení do jednotlivých kapitol a podkapitol se stručnou charakteristikou jejich obsahu): <ol style="list-style-type: none"> 1. Úvod (struktura práce, prameny, dosavadní zpracování tématu) 2. Historický rámec <ol style="list-style-type: none"> 2.1. Politická situace v ČSR 1938-1939 2.2. Stručná historie organizace Vlajka, její postavení v období druhé republiky 3. Vysílačka Pravda vítězí <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Vznik české redakce - osobnosti spjaté s vysíláním - Jan Rys, Vojtěch Musil, Marie Fárková 3.2. obsahová analýza v kontextu historických událostí 4. Slovenská vysílačka Pravda vítězí <ol style="list-style-type: none"> 4.1. Vznik slovenské redakce - osobnosti spjaté s vysíláním- Ľudovít Mutňanský 4.2. obsahová analýza v kontextu historických událostí 5. Srovnání vysílání české a slovenské redakce 6. Ohlasy na vysílání v ČSR (v soudobém tisku, příp. pamětech) 7. Závěr - zhodnocení míry radikalizace vysílání v souvislosti se silícím tlakem Německa. Reálný vliv vysílání na českou veřejnost, pokud ho bude možné posoudit. 	

Vymezení podkladového materiálu (např. titul periodika a analyzované období):

Relace německého rozhlasu zachycené československou naslouchací službou (září 1938 - leden 1939), dostupné v Národním archivu, fond Inpressy 1920-1950

Metody (techniky) zpracování materiálu:

Historiografická analýza

Základní literatura (nejméně 5 nejdůležitějších titulů k tématu a metodě jeho zpracování; u všech titulů je nutné uvést stručnou anotaci na 2-5 řádků):

GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Druhá republika, 1938-1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004, 315 p. ISBN 80-718-5626-6.

Druhá republika jako hluboká krize české státnosti a její nejisté postavení v pohnuté době. Snaha tehdejší vládní reprezentace udržet suverenitu národa příklonem k autoritářskému uspořádání státu.

MUTŇANSKÝ, Ľudovít. *Slovenská revolúcia na vlnách éteru*. Bratislava: Ľ. Mutňanský, 1942

MUTŇANSKÝ, Ľudovít. *Tu ríšsky vysielateľ Viedeň. Boj vo svetovom éteri o slovenskú pravdu a budúcnosť*. Vídeň: vlastním nákladem, 1939

NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka: k historii a ideologii českého nacionalismu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Chvojko nakladatelství, 2001, 332 s. ISBN 80-86183-24-6.

Monografie o organizaci Vlajka. Autor se ovšem nezdržuje hodnotících soudů, prvorepublikové vlajkaře hájí coby zapálené národovce a pokračovatele národního obrození. Faktograficky se nicméně jedná o cenný zdroj, který ovšem pro svou diplomovou práci budu využívat s jistou opatrností.

PASÁK, Tomáš. *Český fašismus, 1922-1945, a kolaborace, 1939-1945*. Vyd. 1. Praha: Práh, 1999, 486 p., [48] p. of plates. ISBN 80-725-2017-2.

Monografie o českém fašismu, která sleduje jeho specifika oproti fašismu mezinárodnímu, jeho kořeny a vývoj od první republiky až do konce nacistické okupace českých zemí, a úlohu, kterou jednotlivá fašistická hnutí měla v politickém životě českých zemí.

PASÁK, Tomáš. *Pod ochranou říše*. Praha: Práh, 1998, 429 p., [32] p. of plates. ISBN 80-858-0988-5.

Knihu sleduje veřejný a politický život v protektorátě od roku 1939 až do přepadení Sovětského svazu 1941. Zabývá se vývojem protektorátní politické reprezentace a analýzou legálních politických proudů, ovšem i českým fašismem a kolaborací.

PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích. Fašistické a nacionálně socialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922-1945*. Praha 2011.

Monografie zkoumající vznik a vývoj krajně pravicových hnutí v Čechách a na Moravě, především Vlajky a Národní obce fašistické. Zabývá se i nejagresivnějšími projevy českého fašismu (židenický puč, pogrom v Příbrami) včetně teroristických akcí Vlajky.

RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát: ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938-1939*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1997, 251 s. ISBN 80-718-4516-7.

Monografie se zabývá politickým vývojem pomnichovské republiky. Popisuje postupné odvrácení od demokratických a liberálních idejí směrem ke konceptu "autoritativní demokracie", který měl být v ČSR prosazen nejen v politické, ale i kulturní rovině.

Diplomové a disertační práce k tématu (seznam bakalářských, magisterských a doktorských prací, které byly k tématu obhájeny na UK, případně dalších oborově blízkých fakultách či vysokých školách za posledních pět let)

Vysílačkou "Pravda vítězí" se dosud nezabývala žádná bakalářská, magisterská ani doktorská práce, tématem Vlajky jako časopisu se zabývala práce Karoliny Otcovské:
OTCOVSKÁ, Karolina. *Nástup Červenobílých a Vlajka v letech 1939-1940* [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2014. Vedoucí práce Jan Cebe.

Datum / Podpis studenta/ky

31.5.2014

TUTO ČÁST VYPLŇUJE PEDAGOG/PEDAGOŽKA:

Doporučení k tématu, struktuře a technice zpracování materiálu:

Případné doporučení dalších titulů literatury předepsané ke zpracování tématu:

Potvrzuji, že výše uvedené teze jsem s jejich autorem/kou konzultoval(a) a že téma odpovídá mému oborovému zaměření a oblasti odborné práce, kterou na FSV UK vykonávám.

Souhlasím s tím, že budu vedoucí(m) této práce.

PhDr. Pavel Suk

31.5.2014

.....
Příjmení a jméno pedagožky/pedagoga

Datum / Podpis pedagožky/pedagoga

TEZE JE NUTNO ODEVZDAT VYTIŠTĚNÉ, PODEPSANÉ A VE DVOU VYHOTOVENÍCH DO TERMÍNU UVEDENÉHO V HARMONOGRAMU PŘÍSLUŠNÉHO AKADEMICKÉHO ROKU, A TO PROSTŘEDNICTVÍM PODATELNY FSV UK. PŘIJATÉ TEZE JE NUTNÉ SI VYZVEDNOUT V SEKRETARIÁTU PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY A NECHAT VEVÁZAT DO OBOU VÝTISKŮ DIPLOMOVÉ PRÁCE.

TEZE NA IKSŽ SCHVALUJE VEDOUcí PŘÍSLUŠNÉ KATEDRY.

1. ÚVOD	2
1.1 <i>Prameny</i>	2
1.2 <i>Struktura práce.....</i>	4
1.3 <i>Metodologie.....</i>	4
2. HISTORICKÝ RÁMEC	7
2.1 <i>Politická situace v ČSR 1938-1939</i>	7
2.2. <i>Stručná historie organizace Vlajka</i>	14
3. PRAVDA VÍTĚZÍ	19
3.1 <i>Počátky myšlenky říšského rozhlasového vysílání do Československa, vznik redakcí....</i>	19
3.2 <i>Spojení Vlajky s redakcí Pravda vítězí</i>	22
3.3 <i>Osobnosti spjaté s vysíláním</i>	24
3.3.1 <i>Wolfgang Mühlberger.....</i>	24
3.3.2. <i>Ľudovít Mutňanský.....</i>	25
3.3.3 <i>Marie Fárková.....</i>	28
3.3.4 <i>Vojtěch Musil.....</i>	29
4. VYBRANÉ TEMATICKÉ OKRUHY NĚMECKÉ PROPAGANDY A JEJICH KONTEXT	34
4.1 <i>Analýza jednotlivých tematických okruhů</i>	35
4.1.1 <i>Kampaň proti prezidentu Benešovi</i>	35
4.1.2 <i>Antisemitismus ve vysílání</i>	41
4.1.3 <i>Anti-bolševismus.....</i>	48
4.1.4 <i>Anti-zednářská kampaň</i>	51
4.1.5 <i>Protičeská propaganda /slovenská autonomie.....</i>	56
4.1.6 <i>Pro-německá propaganda</i>	62
4.2 <i>Obraz předválečné Evropy očima vídeňského vysílání Pravda vítězí</i>	68
5. MEZINÁRODNÍ A DOMÁCÍ OHLASY VYSÍLÁNÍ	70
6. ÚČINKY VYSÍLÁNÍ.....	73
7. ZÁVĚR	75
SUMMARY	77
Použitá literatura.....	78
Seznam zkratek	80

1. ÚVOD

1.1 *Prameny*

Téma říšského vysílání vídeňského rozhlasu "Pravda vítězí" dosud nebylo podrobněji zpracováno, většina historických studií a monografií z daného období se tématu věnuje maximálně v rámci odstavců¹, či spíše vět. Výjimkou je práce Henryho Delfinera² *Vienna Broadcasts to Slovakia 1938-1939*, publikovaná roku 1974, která se plně věnuje jak politickému a historickému pozadí vysílání, tak stručnému rozboru jednotlivých relací, a poskytuje tak teoretický rámec, kterým se autorka práce inspirovala. Kniha se ovšem věnuje pouze slovenskému vysílání, a ve své analýze vychází ze samonákladem vydaných přetisků relací redaktora a hlasatele slovenské redakce L'udovíta Mutňanského, jenž výběr soustředil spíše na pozdější období existence tzv. druhé republiky, které událostmi března 1939 vyústilo ve vyhlášení samostatného slovenského státu.

Přestože Delfinerova studie je pro tuto práci důležitým pramenem, hlavní oblastí zájmu bylo především vysílání české redakce a její personální propojení s českou fašistickou organizací Vlajka, které většina autorů věnujících se právě Vlajce uvádí jako fakt. Pro orientaci v historii vzniku organizace byla využita monografie Tomáše Pasáka *Český fašismus a kolaborace 1939-1945*, dále *Fašismus v českých zemích 1922-1945* Ivo Pejčocha a s vědomím jisté opatrnosti i kniha psychologa Milana Nakonečného *Vlajka*, která je patrně nejobsáhlejší publikací věnovanou hnutí, avšak vysloužila si také značnou kritiku z řad odborné veřejnosti pro nekonzistentní práci s prameny a hlavně jistou snahu o ospravedlnění některých vlajkařských počinů a idejí.

¹ Viz například Pejčoch, 137, Pasák, 305, Nakonečný 62, 92,

² Dr. Henry Delfiner je původem z Vídně, emigroval do USA před druhou světovou válkou. V USA vstoupil do armády a během války pracoval ve Vídni pro americkou vojenskou rozvědku. Po válce působil v USA jako pedagog na několika univerzitách.

Pro vyličení historických souvislostí byly neocenitelné knihy historika Borise Čelovského *Mnichovská dohoda 1938* a *So oder so*, které vyčerpávajícím způsobem objasňují historicko-politické pozadí mnichovské dohody, a dále monografie historika Jana Rataje *O autoritativní národní stát*, zabývající se politickým a ideovým vývojem české společnosti v období druhé republiky. Další využitou monografií byla *Druhá republika* historiků Jana Gebharta a Jana Kuklíka. Hlavním zdrojem biografických údajů protagonistů vysílání byl převážně Archiv bezpečnostních složek a záznamy Národního soudu uložené v Národním archivu, částečně pak i již zmíněná práce Henryho Delfinera.

Zcela zásadním pramenem pro tuto práci dále byly archivní záznamy vysílání obou vídeňských redakcí, zaznamenaných radionaslouchací službou okresního policejního komisařství v Braníku³. Z nich autorka využila množství citací, ilustrujících záměry říšské propagandy šířené mezi posluchače v ČSR. Zachycené rozhlasové vysílání bylo nejprve radionaslouchací službou zaznamenáváno na desky⁴, teprve poté přepisováno do jednotlivých záznamů. Obsahuje časté překlery, hrubé chyby, občas jsou vynechána slova – pokud se jedná o zjevné chyby, autorka se jich nedrží a uvádí je v jejich správném znění, protože vznikly až během přepisu vysílání a pro účely práce nemají žádnou výpovědní hodnotu. Citace slovenského vysílání jsou v naprosté většině případů v češtině, jelikož zapisovatelé pořizovali zápisy v mateřském jazyce – nejspíš z důvodu usnadnění pozdější práce s dokumenty.

³ fond Inpressy 1920-1950, NA

⁴ Pravda vítězí, 19.10.1938, 19:30 - zaznamenán jen zlomek vysílání s poznámkou praporčíka Františka Kozla, že další část vysílání "pro vadnost desky nelze obehrátí."

1.2 Struktura práce

Předpokládaný název práce (Rozhlasová aktivita organizace Vlajka...) byl upraven jako zavádějící, protože vysílání bylo iniciováno říšským ministerstvem propagandy a jeho spojení s Vlajkou nebylo pro vysílání definující. Stejně tak byl lehce uzpůsoben sled kapitol z důvodu logičtější návaznosti i z důvodů stylistických.

Ve své teoretické části se práce věnuje uvedením historických souvislostí, genezi a realizaci myšlenky vysílání vídeňského rozhlasu v češtině a slovenštině a biografií osob spjatých s vysíláním. V praktické části se věnuje tematické analýze vysílání české a slovenské redakce na podzim 1938. Kvantitativnímu rozboru bylo podrobeno říjnové vysílání, citované ukázky ale pochází i ze září a listopadu.

V závěru práce uvádí některé ohlasy vysílání, hodnotí jeho možný vliv na československou veřejnost a shrnuje dosažené poznatky.

1.3 Metodologie

Při procházení záznamů se nabízela možnost tematického srovnání mediálního obsahu českých a slovenských relací. To by umožnilo fakticky doložit, zda německá propaganda používala pro obě země shodnou rétoriku, či zda sledovala v každé části státu jiné cíle. Ovšem záznamy relací, ze kterých jsem vycházela, jsou značně nekonzistentní, v některých dnech pak zcela chybí a lze se jen domnívat, zda a kdy délka záznamu plně koresponduje s délkou té které relace (zvláště záznamy slovenského vysílání byly radionaslouchací službou často přiznaně kráceny). A zatímco česká redakce vysílala od 3.září 1938, první slovenské vysílání bylo zahájeno až 15.září 1938. V říjnu byly zaznamenány téměř každý den tři relace vysílání z obou redakcí, ovšem v listopadu má české vysílání jen tři záznamy na konci měsíce, začátkem prosince 1938

pak končí úplně⁵. Proto bylo optimálním vzorkem stanoveno vysílání během října 1938. Sestává z 56 záznamů vysílání české redakce a 60 záznamů vysílání slovenské redakce. Sledován byl výskyt celkem šesti proměnných - tematických okruhů nacistické propagandy. Pět z nich bylo totožných pro obě vysílání, poslední je tematicky příbuzná, nicméně pro účely srovnání ji bylo třeba odlišit:

1. Propaganda zaměřená na očernění prezidenta Beneše (či tzv. Hradu)
2. Antisemitská propaganda
3. Propaganda proti komunismu/bolševismu
4. Propaganda antizednářská
5. Propaganda posilující kladný vztah k Německu
6. SK - protičeská propaganda

CZ – propagace slovenského práva na sebeurčení

Jednotkou byla stanovena jedna relace, v rámci které byl sledován výskyt jednotlivých proměnných. Zde se kvantifikace občas stala poněkud problematickou, protože některé úseky relací tematicky spadající pod jednu proměnnou byly obsahově značně rozsáhlé. Pokud se v takových případech jednalo o několik navazujících, přesto tematicky odlišných celků, každý byl považován za samostatný výskyt proměnné. Pokud se proměnná vyskytovala v delším úseku relace, který byl tematicky homogenní, byl započítán jen jeden výskyt. Identifikace jednotlivých proměnných v textu nebyla vždy zcela jednoznačná a lze se domnívat, že při zopakování analýzy by se výsledky v drobných detailech mohly lišit v závislosti na subjektivním přístupu kódovače.

⁵ Záznamy českého vysílání (a snad i vysílání samo) de facto skončily už v říjnu. Existuje jen pět záznamů vysílání z přelomu listopadu a prosince 1938, které nejspíš proběhly jen v rámci předvolební propagandy - 4.12.1938 se totiž konaly doplňující volby do říšského sněmu v župě Sudety, v níž žijící říšští Češi byli nuceni k podpoře jednotné kandidátky NSDAP (citace? ANO).

Délka jednotlivých záznamů vysílání osciluje mezi jedním odstavcem a 4 stranami - vysílání v českém jazyce byla ve sledovaném období zaznamenávána s větší pečlivostí⁶, takže množstvím stran záznamy slovenského vysílání téměř o třetinu převyšují:

ŘÍJEN 1938	Počet zaznamenaných relací	Celkový počet stran záznamu
České vysílání	56	131
Slovenské vysílání	60	103

Z výše uvedených důvodů a dále také z nemožnosti přesně určit, do jaké míry záznamy odpovídají svým obsahem a rozsahem původnímu vysílání,⁷ autorka práce považuje kvantitativní rozbor spíše za ilustrativní než vyčerpávající. Přesto snad práce představí vysílání v dostatečně širí, uvede dosud nepublikované informace a snad položí základy pro další badatelskou práci.

⁶ Stručnější přepisy relací slovenské redakce např. končí konstatováním jako "zbytek relace je věnován agitaci pro připojení moravského Slovácka ke Slovensku" (13:26, 21.10), "jinak nic závažného" (14:25, 18.10.), či prostým "atd." (14:26, 21.10.)

⁷ Rozhlasové vysílání bylo nejprve radionaslouchací službou zaznamenáváno na desky, teprve poté přepisováno do jednotlivých záznamů.

2. Historický rámec

2.1 Politická situace v ČSR 1938-1939

Pohnutá doba těsně předcházející uzavření Mnichovské dohody byla těžkou zkouškou pro československou vládu a její dlouhodobé zahraničně-politické snahy vedoucí k zajištění bezpečnosti a budoucnosti země.

Versailleský mírový systém se de facto rozpadl, když Německu bylo umožněno soustavné porušování jeho podmínek, završené březnovým anšlusem Rakouska. Velká Británie zastávala politiku appeasementu s cílem za každou cenu předejít dalšímu vojenskému konfliktu. Pro Francii, přestože jí s ČSR vázala spojenecká smlouva, konflikt se stále silnějším Německem bez podpory Velké Británie nepřipadal v úvahu a v podstatě následovala britskou zahraniční politiku.

Hlavní linií německé zahraniční politiky byl revizionismus, snaha o nové, pro Německo příznivější uspořádání Evropy. Proverbiálním trnem v Hitlerově oku bylo především Československo. Prezident Beneš již před svým nástupem do funkce v prosinci 1935 disponoval informací o Hitlerově plánu na zničení ČSR⁸ a vedle svých neutuchajících politických aktivit směřujících k získání podpory západních velmocí se z pozice vrchního velitele výrazně zasadil i o rozsáhlou reorganizaci armády, investice do jejího vybavení a výstavbu obranného opevnění. Československá armáda se stala šestou nejsilnější v Evropě:

(...) obranné přípravy učinily z československého státu vojenskou sílu, s níž musel každý nepřítel vážně kalkulovat, některým vnějším pozorovatelům se dokonce zdálo,

⁸ Dejmek, s.17

že - užijeme-li výrazu britského historika Arnolda Toynbeeho - československá demokracie začíná nabývat "spartánských rysů".⁹

Na oficiální diplomatické úrovni Německo jako hlavní příčinu vzrůstajícího napětí v Evropě důsledně předkládalo problém sudetských Němců. Jejich situaci prezentovalo jako neudržitelnou - v ČSR jim bylo dle německé propagandy upíráno právo na sebeurčení a byli vystaveni národnostnímu a ekonomickému útlaku. Není jistě pochyb o tom, že situace v Sudetech byla pro mnohé obyvatele složitá¹⁰, nicméně není cílem této práce určit, nakolik se na ní skutečně podepsal útlak české majority a nakolik hospodářská krize z počátku 30. let.

Nástup Sudetendeutsche Partei v čele s Konrádem Henleinem a její úspěch v parlamentních volbách v roce 1935 předznamenaly směr, kterým se německá politicko-diplomatická propaganda během následujících tří let měla úspěšně ubírat. Poučena úředním zákazem sudetských radikálních stran Deutsche Nationalpartei a Deutsche Nationalsozialistische Arbeiterpartei se SdP navenek profilovala jako pro-československá strana uznávající demokratické principy, avšak Konrád Henlein byl ve skutečnosti obdivovatelem nacismu. Ve své zprávě Hitlerovi z 19.11.1937 uvedl:

"Sudetští Němci jsou dnes nacionálně socialistického ražení a jsou organizováni v jednotné nacionálně socialistické straně, která je založena na vůdcovském principu. /.../ SdP musí maskovat své nacionálně- socialistické vyznání. Jako strana uvnitř demokratického systému Československa musí ve svých projevech v tisku a v parlamentě, jakož i při organizační práci mezi sudetskými Němci používat demokratické terminologie a demokratických, parlamentních metod."¹¹

⁹ Dejmek, s.20

¹⁰ viz např. Milena Jesenská, *Sudety 1938: jakési symbolické divadlo, reportáž z časopisu PRÍTOMNOST čís. 36 - září 1938* (Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/reportaz-mileny-jesenske-o-sudetech-v-roce-1938/>)

¹¹ Čelovský, So oder so, 131

SdP byla po dobu své existence přímo financována z Berlína, jenž vyčlenil nemalé prostředky¹² na podporu své páté kolony. Oficiálním cílem strany bylo získání autonomie pro sudetské Němce, ve skutečnosti SdP usilovala o připojení sudetských území k říši. V případě, že česká vláda projeví ochotu k jistým ústupkům ve prospěch SdP, měl Henlein na přímý rozkaz Hitlera klást vždy jen takové požadavky, které nebudou pro českou vládu přijatelné¹³. To dodávalo kontinuální příčinu německému rozhořčení a zároveň, alespoň v linii propagandy, morálně ospravedlňovalo agresivní politiku říše vůči ČSR.

Další důležitý úkol SdP spočíval ve vyvolávání nepokojů a incidentů v pohraničí, které měly světu demonstrovat bezohlednost české nadvlády nad trpící německou menšinou. Tato taktika byla i součástí Hitlerova Fall Grün, plánu vojenského úderu proti Československu, který jako jednu z možností ospravedlnění ozbrojeného vpádu do země počítal s "bleskurychlým jednáním na základě incidentu"¹⁴, např. zavraždění německého vyslance.¹⁵ Přesto v posledních měsících před Mnichovem Hitlerovi diplomaté *"ujišťovali celý svět, někdy s tklivou nevinností, o mírumilovných úmyslech říšského kancléře"*¹⁶.

Ve druhé polovině roku 1938 se už nabyla sudetoněmecká otázka světového významu. Od jara 1938 SdP stále stupňovala své požadavky a přestože česká vláda v čele s Benešem pod mezinárodním tlakem ustupovala až k de facto přijetí karlovarských požadavků návrhem z 5.září 1938,¹⁷ SdP po záměrně vyprovokovaném incidentu v Moravské Ostravě jednání s pražskou vládou definitivně přerušila. Říšskoněmecká

¹² Např. 26.9.1938 Henleinovi přislíbeno 585 000 RM v souvislosti s volebními náklady (Čelovský, So oder so, 91)

¹³ /.../ *"Musíme tedy vždy požadovat tolik, abychom nemohli být nikdy uspokojeni."* K.Henlein v zápisu rozhovoru s A.Hitlerem, Čelovský, So oder so, s.145

¹⁴ Čelovský, Mnichovská Dohoda, 180

¹⁵ Čelovský, So oder so, 147

¹⁶ tamtéž, s.15

¹⁷ Dejmek, s.402

propaganda stupňovala svoji kampaň proti prezidentu Benešovi a přinášela každodenně zcela smyšlené zprávy o incidentech a zverstvech páchaných Čechy na sudetském obyvatelstvu, zatímco v Sudetech panoval většinou klid.¹⁸ Ovšem jen do 12.9.1938, kdy se SdP v čele s Henleinem, povzbuzena Hitlerovým agresivním projevem proti Československu na norimberském sjezdu NSDAP, pokusila o převzetí moci v Sudetech.

V této pohnuté době pak začal vysílat říšský vídeňský rozhlas "vysílání pro českou menšinu" ve Vídni, později se přidalo i vysílání slovenské redakce. Vysílání bylo nazváno "Pravda vítězí" a jeho údajným cílem bylo pravdivě informovat o událostech ve světě¹⁹. A mimo jiné hlásilo: "*Adolf Hitler chce mír, podal již nekonečně mnoho důkazů své naprosté poctivé vůle udržeti mír.*"²⁰

Plány říšského kancléře měly ale k míru daleko - 16.9.1938 vydal rozkaz k založení polovojskových jednotek Sudetendeutsche Freikorps (SFK)²¹, které se pod velením Henleina začaly formovat u českých hranic. Jejich jádro ovšem tvořili sudetoněmečtí uprchlíci, ale říšští příslušníci SA a SS²². Oficiálně měly bránit sudetské Němce a zabraňovat nepokojům, ve skutečnosti se snažily nepokoje spíše rozpoutávat a přiživovat, aby dodaly důvěryhodnosti skandálními zprávám říšského tisku, který mezitím dále chrlil jeden smyšlený článek za druhým ve snaze získat sympatie veřejnosti pro sudetoněmeckou věc. Toto jsou některé z titulků dvou čísel deníku NSDAP Völkischer Beobachter, které Čelovský cituje ve své knize sebraných dokumentů:

¹⁸ Čelovský, Mnichovská dohoda, s.276

¹⁹ "*Četným krajanům, kteří neumějí německy, byly v poslední době dodávány o všeobecné politické situaci zprávy, jež neslouží a neprospívají pravdě. Proto jsme šťastni, že můžeme nyní pracovat ve svých kruzích sami v zájmu pravdy, jak bylo už dáno naším právem. Není naším úmyslem postupovat ve své práci radikálně a také bychom k tomu neměli nejmenšího práva. Neboť pravda zvítězí sama.*" První vysílání Pravda vítězí, 3.9.1938, 19:30

²⁰ CZ 6.9.1938, 18:20

²¹ Čelovský, Mnichovská dohoda, s.276

²² Tamtéž, s.277

"Strašlivá zvěrstva českých vrahů a banditů - Češi tajně zakopávají mrtvoly - Vojenským opaskem umlácen k smrti - Když přijde Hitler, každá česká učitelka odpraví dvě německé ženy a děti - Takhle vraždí husitští ničemové - Žena v pokročilém těhotenství zbita a pak odvečena - Kojící matky zbity - Takto byl Hermann Schlosser zákeřně odpraven - Žena a dítě rozdrceny tankem - Lesní požár má zničit celou vesnici, prchající ženy a děti pod palbou strojních pušek - Česko-komunistické přípravy k hromadnému vyvraždění Němců v Ústí - Uštvan českými krvežíznivými psy - Krev umučených žaluje."²³

Na stále rostoucí neklid v pohraničí a neúspěšný průběh jednání Hitlera s britským ministerským předsedou Chamberleinem v Godesbergu reagovalo ČSR 23. září vyhlášením všeobecné mobilizace. Velká Británie se však nevzdala úsilí o vyjednání míru a nakonec přistoupila na Hitlerovy požadavky o připojení čsl. území s větším než 50% podílem německého obyvatelstva k Říši doufajíc, že se tím výbušná situace ve středu Evropy konečně vyřeší. Dočasný mír byl vykoupen 29.9.1938 uzavřením Mnichovské dohody čtyř velmocí - Německa, Velké Británie, Francie a Itálie. 30.9.1938 prezident Beneš s vládou mnichovské ultimátum přijal.

Následně nastalo několik kol zoufalého vyjednávání, ve kterém se česká diplomacie v čele s prezidentem Benešem pokusila alespoň zmírnit československé ztráty. I když prezident nakonec pod obrovským tlakem (především z Německa) 5.10.1938 abdikoval, aby české diplomacii usnadnil další jednání,²⁴ Československu se nakonec příliš ústupků z německých požadavků prosadit nepodařilo. Celkem se muselo vzdát 42000 km² území, což v roce 1938 představovalo zhruba 30% rozlohy státu. S ním přišla země i o třetinu obyvatel, navíc v zabraném území zůstalo 1,25 milionu Čechů, Slováků a

²³ Völkischer Beobachter, Mnichov, 18. a 20.9.1938 (Čelovský, So oder so, s.175)

²⁴ Prezident Beneš byl dlouhodobým cílem negativní mediální kampaně říšského tisku, sám Hitler často dával najevo, že je to konkrétně prezidentova osoba, která je zásadním problémem komunikace mezi Němci a Čechy.

Rusínů²⁵. Odtržením území se zhroutil i obranný systém, do německých rukou přešly důležité průmyslové oblasti, do maďarských pak po dalším okleštění na základě tzv. Vídeňské arbitráže i velká část slovenského území včetně úrodné oblasti Podunajské nížiny. Země byla novými hranicemi efektivně logisticky ochromena a stala se takřka bezbrannou. A zatímco Velká Británie a Francie doufaly, že se jim podařilo zachránit mír, pro Adolfa Hitlera to byl jen první krok na cestě k vyřešení "české otázky".

Země se zmítala v hluboké vnitropolitické krizi. Pro celkovou morálku a náladu ve společnosti byl Mnichov těžkou ranou. Krize národního sebevědomí spojená s pocitem selhání liberální demokracie pak vedla ke vzestupu agresivního xenofobního nacionalismu²⁶. Krajní pravice a fašisté chápali novou situaci spíše jako příležitost dostat se k moci než jako státní katastrofu. Snažili se utvrdit veřejné mínění v tom, že hlavními viníky této tragédie jsou představitelé Hradu, samozřejmě v čele s Dr. Benešem,²⁷ jehož rozhodnutí kapitulovat přivedlo k pochybám o správnosti jeho politické koncepce i mnohé z jeho dřívějších sympatizantů. Relace vysílačky Pravda vítězí nezůstala pozadu - negativní kampaň proti bývalému prezidentovi Benešovi byla jedním z hlavních pilířů její propagandy:

„Odhalili jsme nepoctivou hru Dr. Eduarda Beneše - zločinnou hru evropských národů. Dr. Eduard Beneš vepsal se nesmrtelně do dějin světa. Nesmrtelně, jakožto nejzodpovědnější válečný štváč světa. Československý národ věru nemá příčinu býti mu vděčný. Avšak touha národů po míru je větší než lhářské intriky p. Dr. Eduarda Beneše. Jeho cesta je cestou lži a zrady a povede tam, kde lež a zrada vždycky skončily.“²⁸

²⁵ Rataj, s.11-12

²⁶ Rataj, s.14

²⁷ Jiří Stříbrný, majitel tiskového koncernu Tempo, vedl proti Dr. Benešovi ve svých bulvárních novinách agresivní kampaň, viz Pasák, s.221

²⁸ CZ, 21.9.1938, 17:30

Dalším důsledkem Mnichova byl citelný zásah do vztahů mezi Českem a Slovenskem. Separatistická Hlinkova slovenská ľudová strana (HSĽS) se chopila příležitosti a 6. října na schůzi výkonného výboru v Žilině schválila „Manifest slovenského národa“:

„V duchu samourčovacího práva žiadame okamžité prevzatie výkonnej a vládnej moci na Slovensku Slovákmí. Víťazstvo samourčovacího práva znamená pre slovenský národ víťazné zakončenie nášho dlhoročného boja. Nech žije sloboda slovenského národa! Nech žije slovenská vláda na Slovensku!“²⁹

K manifestu se připojily i ostatní slovenské strany v tzv. Žilinské dohodě a vyhlásily autonomní vládu v čele s Josefem Tisem. HSĽS převzala moc pohlcením či zákazem ostatních politických stran³⁰ a Slovensko ovládly protičeské a protižidovské nálady. Česká fašistická hnutí hleděla přesto ke Slovensku s obdivem, prohlašujíc ho za „vzor pro fašistické uchopení moci v českých zemích“³¹. Především však Hitler podporoval slovenské separatistické tendence³², protože po úplném osamostatnění Slovenska by se české země staly snadnější kořistí a spřátelené Slovensko pod německou kontrolou mělo posloužit jako základna pro letectvo při postupu dále na východ.³³

V rámci tohoto plánu pak nepřekvapí jeden z hlavních prvků nacistické propagandy ve slovenském vysílání z Vídně - negativní kampaň proti Čechům, kteří, podle relace z počátku října, spolu s židovstvem „*drží jako monstrosní oktopus celé Slovensko ve svých drápech*“.³⁴ Cílem této kampaně bylo samozřejmě posílit separatistické tendence Slovenska a prohloubit přesvědčení slovenské veřejnosti o nutnosti a výhodách samostatnosti. K té nakonec Slovensko z vůle Německa dospělo 14.března 1939, den

²⁹ Gronský, s.270.

³⁰ Rataj, s.97

³¹ tamtéž, s.97.

³² Pasák, s.220.

³³ Čelovský, So oder so, s.188.

³⁴ CZ 4.10.1938, s.3

před zahájením okupace českých zemí německou armádou. Výměnou za samostatnost se stalo říšským vazalem.

2.2. Stručná historie organizace Vlajka

Jak již bylo v úvodu řečeno, většina autorů uvádí přímé či nepřímé spojení mezi vysílačkou Pravda Vítězí a českou fašistickou organizací Vlajka. Detailní informace o povaze tohoto spojení zůstávají dodnes neodhaleny; dostupná fakta, která tuto teorii podporují, jsou uvedena v podkapitole 3.2.

Vlajka byla zpočátku spíše politickým klubem, založeným 3.4.1930 mladými nacionalistickými aktivisty, kteří byli od poloviny 20.let aktivní ve fašistických studentských spolcích. Mezi zakládající členy patřili Jan Vrzalík, Jindřich Streibl a v Praze studující Slovák Jožo Hritz, člen autonomistické HSES. Od svého počátku začala vydávat stejnojmennou revui Vlajka, která měla být měsíčníkem. Vlajka odmítala komunismus, vystupovala silně protiněmecky a nacionalisticky (Vrzalík později jako středoškolský profesor spolu s čestným členem Vlajky prof. Františkem Marešem vášnivě obhajoval pravost rukopisů Královédvorského a Zelenohorského) a současně antisemitsky - podle Pejčocha „u části členstva již tehdy nenávisť k židovskému národu hraničila s chorobou“³⁵. Vyhraněný antisemitismus byl pak jistě jedním z faktorů, který v druhé polovině 30.let způsobil změnu v orientaci Vlajky od fašismu italského typu směrem k nacionálnímu socialismu.

Skrze Hritze navázali Vlajkaři spolupráci s HSES. 15. prosince 1932 uspořádala Vlajka na Slovanském ostrově schůzi, na které vystoupili slovenští poslanci a přední představitelé HSES Andrej Hlinka a Jozef Tiso a předseda parlamentní Slovenské národní strany, spisovatel Martin Rázus³⁶. Vlajkaři podporovali požadavek slovenské

³⁵ Pejčoch, s.128

³⁶ Nakonečný, 35. Pasák, s.136 (uvádí datum - 15.2.1932), Pejčoch, 130 (uvádí datum - 15.2.1935)

autonomie a žádali splnění Pittsburské dohody z r.1918, která upravovala spojení Čechů a Slováků ve společném státě.

Koncem roku 1934 založili přední Vlajkaři Hnutí za nové Československo, novou politickou organizaci, do jejíhož čela byl zvolen Jindřich Streibl. Vlajka i Hnutí za nové Československo později splynuly v jedno, názvy obou organizací jsou uvedeny na politickém programu z konce roku 1934. V něm se staví proti marxismu i liberalismu, proti stranictví, oproti němu požaduje stavovskou sněmovnu, která „*umožní trvalou klidnou spolupráci všech složek národa k nejvyššímu prospěchu celku.*“ Dále žádá „*na důležitá místa dosadit schopné Čechy a Slováky, zlomit nadvládu německožidovského kapitálu /.../, vymanit obchod, průmysl a doly z rukou židovských a německých.*“ Vlajka - Hnutí za nové Československo apeluje na všechny vrstvy a věkové skupiny národa, ovšem vysloveně odmítá všechny, „*kdož nejsou árijského původu*“.³⁷

Spojení němectví a židovství v jednom slově zde určitě stojí za pozastavení, neboť o pár let později už se bude mluvit pouze o židobolševismu či židozednářství a nacistický režim se s nástupem nové generace Vlajkařů stane obdivovaným vzorem. Sám Vrzalík byl již roku 1935 při návratu z tajné cesty do Německa zadržen s větším množstvím nacistických tiskovin, mezi jinými Völkischer Beobachter a Der Stürmer.³⁸

Odklon od klasického fašismu italského typu směrem k nacionálnímu socialismu nastal převážně díky nové krvi, o kterou Vlajka rozšířila svou členskou základnu ve druhé polovině 30.let. Mezi relativně mladými muži, kteří stáli za pozdější radikalizací Vlajky a jejím přerodem v nenáviděnou kolaborantskou organizaci v období Protektorátu Čechy a Morava, vynikal především Josef Rozsévač, který publikoval své články pod pseudonymem Jan Rys (do historie vstoupil jako Jan Rys-Rozsévač), a byl mimo jiné autorem antisemitské publikace *Židozednářství - metla světa*, která vyšla v červnu 1938.

³⁷ *Národní mládeži, všem dobrým Čechoslovákům! Programové cíle a zásady politického hnutí Vlajka. Hnutí za nové Československo. SÚA, PMV 301-82-4*

³⁸ Pasák, s.137

Dále pak mladý hrabě Jindřich Thun-Hohenstein, student Filosofické fakulty Univerzity Karlovy, Václav Aleš Cyphelly, pražský advokát, a další.³⁹

Význam Vlajky i její členská základna v předmnichovském období upadaly, počet členů Hnutí za nové Československo klesl až na 1000.⁴⁰ Vlajka se často potýkala s finančními problémy, což řešila hlavně zavedením svérázných metod prodeje inzerce. Tzv. inkasisté obcházeli pražské firmy a vnucovali inzerci ve Vlajce, pokud firma odmítla, případ se nahlásil Josefu Burdovi, Rysovu blízkému spolupracovníku, který měl financování Vlajky na starost. Burda pak takové firmě zavolal a pohrozil skandalizací ve Vlajce, pokud do tzv. tiskového fondu nepřispěje. Tyto vyděračské metody slavily úspěch velmi často.⁴¹

Jak již bylo řečeno, mnichovská státní pohroma a změna poměrů v české vládě byly vnímány českými fašistickými organizacemi jako příležitost k uchopení moci, a vedle Národní obce fašistické (NOF) a jejího vedoucího představitele generála Radoly Gajdy měla své mocenské ambice i Vlajka. Ovšem zatímco NOF byla v pokusu o lepší kontrolu nad fašistickými organizacemi přizvána do Strany Národní Jednoty, ve kterou se částečně stmelila česká politická scéna v krizovém období, Vlajka byla pro svou vzrůstající radikalitu spolu s komunistickou stranou 11. listopadu 1938 úředně zakázána.⁴²

Vlajka se následně uchýlila pod Rysovým vedením do ilegality, a začala používat název Vlajka - Maffie Nového Československa. Ilegální činnost Vlajka vyvíjela až do vzniku protektorátu. Vlajkaři se scházeli v pražských kavárnách, ilegálně vydávali časopis *Poslední výzva*, do nějž přispíval především Jan Rys-Rozsévač. Úderné oddíly Vlajkařů v období druhé republiky provedly dokonce několik pumových atentátů před

³⁹ Pejčoch, s.135-136

⁴⁰ Pasák, s.199

⁴¹ NA, NS, TNS 7/46, 189 - výpověď jednoho z inkasistů Oldřicha Rovného

⁴² Nakonečný, s.88

židovskými obchody či na židovském hřbitově.⁴³ V rozšiřovaných letácích pak například prohlašovali, že „vláda slouží zednářům a židům a jedině Vlajka může zjednat nápravu a je v Německu považována za příštího rozhodujícího činitele v Československu.“⁴⁴

Vlajka byla na převzetí moci, ke kterému nikdy nedošlo, připravená, měla dokonce plán jakési stínové vlády - předsedou a zároveň ministrem propagandy měl být Rys-Rozsévač, ministrem školství Vrzalík, Jindřich Thun-Hohenstein pak ministrem zahraničních věcí a ministrem průmyslu se měl stát Jan Baťa.⁴⁵ Ovšem nacisté po okupaci Čech a Moravy s Vlajkaři příliš nepočítali, využili je převážně jako donašeče a kolaboranty, a také jako prostředek nátlaku na protektorátní českou vládu, pokud by s Německem dostatečně nespolupracovala.⁴⁶

Ve snaze se prosadit na politické scéně se Rysovi podařilo sjednotit některé menší fašistické organizace s Vlajkou, tak vznikl Český národně-socialistický tábor (ČNST - Vlajka), v rámci kterého byl založen Svaz žen ČNST - Vlajka, Mládež Vlajky, a polovojenské Svatoplukovy gardy (SG) ambiciózně vybudované po vzoru německých SA, které podle plánů měly disponovat celkem 50.000 muži, ovšem v Praze jejich počet sotva přesáhl 400 (přesto se staly nejpočetnější polovojenskou organizací protektorátu).⁴⁷

Snažení Vlajky vyvrcholilo obsazením budovy Národního souručenství v srpnu 1940, které však skončilo fiaskem – Vlajkaři sice budovu na pár hodin ovládli, ovšem policie ji brzy získala zpět a vlajkaře pozatýkala. Od této události se datuje úpadek hnutí – jejich členů neustále ubývalo. Jan Rys-Rozsévač svou frustraci z nenaplněných ambicí přetavil

⁴³ Tamtéž, s.93

⁴⁴ Pasák, 237

⁴⁵ Tamtéž, 237

⁴⁶ Pejčoch, 147

⁴⁷ tamtéž, 155

v politicky neprozíravý boj proti ministru školství Emanuelu Moravcovi,⁴⁸ který v dubnu 1942 Vlajce nejprve vynesl od Německého státního tajemníka pro Čechy a Moravu K.H.Franka tříměsíční zákaz veřejné činnosti a po dalších šesti měsících i definitivní konec – to když Rys své útoky na Moravce opět zintenzivnil po nástupu nového zastupujícího říšského protektora Dalugeho. Hnutí již v té době ztratilo u okupantů jakékoliv zastání a začalo být díky Rysově neustálé opozici spíše na obtíž. Začalo zatýkání vedoucích Vlajkařů a jejich rozdělení do různých pracovních táborů v Německu. Jan Rys a Josef Burda byli zatčeni v lednu 1943 a internováni až do konce války v koncentračním táboře v Dachau. Vlajka tak od počátku roku 1943 de facto přestala existovat.⁴⁹

⁴⁸ Rys nedokázal unést fakt, že nacisté nepovažovali ideově spřátelenou Vlajku za vhodného partnera, neumožnili jí přístup k moci a místo toho si pro spolupráci vybrali Emanuela Moravce, exponenta předchozího režimu a svobodného zednáře (!).

⁴⁹ Pejčoch, 168-181

3. Pravda vítězí

3.1 Počátky myšlenky říšského rozhlasového vysílání do Československa, vznik redakcí

Myšlenka na říšské rozhlasové vysílání v češtině, které by posloužilo jako nástroj k ovlivňování veřejného mínění a poskytlo tak platformu pro šíření nacistické propagandy, vznikla patrně na místech nejvyšších. 11. července si říšský ministr propagandy Joseph Goebbels zapsal do svého deníku: „Zamýšlíme zařídit rozhlas pro vídeňské Čechy v české řeči. Tím bychom v případě nutnosti měli k dispozici bezpečný a účinný instrument pro Československo.“⁵⁰ První známá písemná zmínka o něm je ovšem v dopise rakouského kancléře Arthura Seyss-Inquarta říšskému ministru zahraničí Ribbentropovi z 22. června 1938. V něm žádá o instrukce ohledně zamýšleného českého vysílání z Vídně.⁵¹

Vysílání bylo oficiálně určeno pro českou menšinu ve Vídni, avšak později ho přenášely i německé vysílače v Lipsku a Vratislavi, což umožnilo zasáhnout mnohem více posluchačů, především v Československu (v září 1938 platilo rozhlas více než milion koncesionářů⁵²).

Za vysílání byl přímo zodpovědný Joseph Bürckel, rakouský gauleiter NSDAP. Praktická příprava byla svěřena Dr. Wolfgangu Mühlbergerovi, původem ze Sudet, který ve Vídni od srpna 1938 řídil vysílání pro jihovýchodní Evropu. Další osoby, které byly s vysíláním přímo spojeny, byli hlasatelé Vojtěch Musil a Marie Fárková v české⁵³ a L'udovít Mutňanský ve slovenské redakci. Podle Delfinera to byl Mühlberger, kdo přetavoval oficiální cíle nacistické propagandy ve všeobecný rámec, na základě kterého

⁵⁰ Čelovský, So oder so, s.154

⁵¹ Delfiner, s.7

⁵² Kukánová, Mnichovská dohoda, s.299

⁵³ Národní Listy ze 7.9.1938 mylně uvedly, že „vedoucím referentem“ vysílání z Vídně je učitel Hermann Janosch, poněmčený sudetský Čech z Hlučinska, který předtím působil ve německém rozhlase ve Vratislavi, dále jeho přítel česko-polského původu J.Králík a jakási polská hlasatelka, kterou Janosch údajně naučil česky. Původ této dezinformace není znám.

pak Mutňanský připravoval své vysílání.⁵⁴ Lze se domnívat, že proces byl obdobný i v české redakci, taktéž spadající pod Mühlbergera.

Vysílání v českém jazyce, nazvané podle národního hesla „Pravda vítězí“, zaznělo v éteru poprvé 3. září 1938 v 19:30 z budovy vídeňského rozhlasu.⁵⁵

„Zde je říšský vysílač vídeňský! Pravda vítězí, vysílání české menšiny. /.../ Pravda vítězí budiž heslem našeho denního vysílání, jež nám bylo laskavě povoleno. /.../ Všem krajanům, kteří neumějí německy, byly v poslední době dodávány o všeobecné politické situaci zprávy, jež neslouží a neprospívají pravdě. Proto jsme šťastni, že můžeme nyní pracovat ve svých kruzích sami v zájmu pravdy, jak bylo již dávno naším přáním. /.../ Prostudujeme světový tisk a stmelíme do krátkého denního přehledu vše pravdivé, co by podle našeho názoru a našich zkušeností mohlo jakýmkoliv způsobem posloužiti míru mezi národy.“⁵⁶

V prvních několika vysílacích dnech se patrně vysílala jedna relace denně, a to v 19:30. Od 16.9. se přidal krátký přehled zpráv, nejdříve ve 13:15, druhý den pak ve 23:00. Po zbytek měsíce bylo schéma vysílání nepravidelné, jedinou konstantou zůstalo vysílání v 19:30. České relace probíhaly v rámci standardního rakouského vysílání, jehož posluchači tak vždy v atraktivních časech kolem oběda či večere slýchali z rádia zprávy v českém jazyce.⁵⁷ Delfiner se domnívá, že vysílání z Vídně mělo pro říšské úřady vysokou prioritu, a že tak lze usuzovat právě z faktu, že tato významná část německé státní rozhlasové sítě věnovala vysílání tzv. prime time.⁵⁸

⁵⁴ Delfiner, s.28

⁵⁵ RadioKulturhaus na Argentinierstraße, dodnes sídlo veřejnoprávního rozhlasu ORF

⁵⁶ Mutňanský, Tu říšský vysílač... s.6

⁵⁷ „V hostincích ve vnějších vídeňských čtvrtích lidé pískají a jinak hlasitě demonstrují, když začne české vysílání, takže je nutno vypínat přijímače.“ (článek Poledního listu „Ve Vídni vypískali české vysílání“, 10.9.1938)

⁵⁸ Delfiner, 8

Ve druhé polovině září se přidalo slovenské vysílání *Pravda vítází*. První relace se vysílala 15.9.1938 ve 23:00.⁵⁹ V některých případech bylo uváděno heslo *Na stráž!* jako název relace,⁶⁰ to byl ale spíše omyl zapisovatelské služby - hlasatel a autor relací L'udovít Mutňanský měl ve velké oblibě burcující hesla, která měla získat posluchače pro boj za slovenskou věc. Jeho nejčastějším bylo „*Cesta nazpět nemožná, napred sa ísť musí!*“,⁶¹ kterým se relace často zakončovaly.⁶² Mutňanský své rozhlasové příspěvky vydal později samonákladem ve dvou sbornících, první v roce 1939 pod názvem *Tu říšský vysílač Viedeň* a druhý pak 1942 pod názvem *Slovenská revolúcia na vlnách éteru*.

České vysílání z Vídně skončilo ještě před koncem roku 1938.⁶³ Důvodem jeho ukončení byla s největší pravděpodobností jeho nadbytečnost po dosažení stanovených cílů - snahou víceméně pravidelného vysílání během září a října 1938 bylo ideově podpořit probíhající zábor sudetských oblastí, a to především diskreditací prezidenta Beneše, získáním sympatií českých posluchačů k německé politice a jasnou identifikací veřejných nepřátel v židech, bolševicích a zednářích (příkladem takto zaměřené propagandy se práce věnuje v kapitole 4).

V listopadu se pak česká redakce odmlčela a vysílání bylo částečně obnoveno pouze v období mezi 28.11.-3.12.1938 v těsné souvislosti s doplňujícími volbami do říšského sněmu v nově ustavené župě Sudety.⁶⁴ Jedinou ambicí šířeného obsahu pak samozřejmě

⁵⁹ Mutňanský, *Slovenská revolúcia*, s.16 (v archivních materiálech radionaslouchací služby je první zaznamenané slovenské vysílání až 23.9.1938 ve 14:00)

⁶⁰ např. SK 28.11.1938

⁶¹ např. SK 5.10. 13:30., 12.10 13:30, *Tu říšský...* s. 7

⁶² „*Jeden národ, jedna strana, jedno šťastné Slovensko!*“, „*Na celom Slovensku letí heslo: Preč od Prahy!*“ (s.38), „*Nech letí od Moravy ke Karpatskej Ukrajině a od Vysokých Tatier k Dunaju heslo: Do zbraní Slováci, oslobodiť Slovensko!*“

⁶³ *Welt-Rundfunk. Ständige Beilage zur Zeitschrift für Geopolitik*. 2 Volume, November/December 1938, Nr. 6. Publisher: Dr. Kurt Wagenführ (archiv vídeňského rozhlasu ORF)

⁶⁴ Doplňující volby dne 4.12.1938, volební lístek potvrzoval podporu NSDAP zastoupené Hitlerem, Henleinem a Frankem: „*Bekennst Du Dich zu unserem Führer Adolf Hitler, dem Befreier des Sudetenlandes, und gibst Du Deine Stimme dem Wahlvorschlag der Nationalsozialistischen Deutschen Arbeiterpartei?*“ Pod textem možnost zakroužkovat veliké ANO, vpravo dole mnohem menší možnost

byla předvolební agitace. Sudetští Češi byli po šest dní pravidelně v 19:00 vídeňským rozhlasem uklidňováni přísliby zajištění hospodářské a sociální kontinuity výměnou za loajalitu k Hitlerově NSDAP:

„V Německu má dělník práci a slušný plat. Řízené hospodářství získává trhy a z velkých zásob všeho druhu, z nichž v posledních dnech i Češi nezaměstnaní a chudí byli poděleni. Nikdo vám neubližuje, naopak stát i německý národ vám podává ruku ke spolupráci. I vy, oběti Benešovy politiky, můžete být jak loajální občan zúčastněn všech výhod a hospodářského vzestupu. Vaše vlast a její vláda očekávají od vás, že přispějete k dobrému sousedskému poměru a utužení přátelství mezi druhou republikou českou a německou říší. 4. prosince volíme všichni říší Češi: Ano.“⁶⁵

Slovenské vysílání mělo delší životnost, vysílalo minimálně do srpna 1939.⁶⁶ Primárním tématem relací byla slovenská samostatnost, štvání proti židům, Čechům a pražské vládě a vyzdvihování důležitosti přátelských vztahů s Německem. Cílem této propagandy bylo úplné odtržení Slovenska od českých zemí a nastolení vztahu pán-vazal, který by Třetí říši usnadnil nejen definitivní ovládnutí Československa, ale především umožnil další expanzi na východ (viz 2.1). Slovy maršála Hermanna Göringa, „Česko bez Slovenska je nám ještě více na pospas.“⁶⁷

3.2 Spojení Vlajky s redakcí Pravda vítězí

Přesto, že dnes přesně nevíme, jestli a jak velký měla Vlajka na české vysílání z Vídně vliv, personální a ideové propojení mezi oběma subjekty bezpochyby existovalo. Pejčoch sice uvádí, že „nenávistná vysílačka nebyla přímo spojena s Vlajkou, ale její

NE. (Zdroj: SOKA České Budějovice, fond Základní devítiletá škola Kondrač, 1814–1979. Přístupné z: <http://digi.ceskearchivy.cz/cs/307/84>)

⁶⁵ CZ 29.11.1938, 19:00.

⁶⁶ Ve fondu Inpressy NA jsou poslední záznamy vysílání ze srpna 1939 - např. 26.8.1939 je odvysílán projev L.Mučanského už jako velitele zahraniční slovenské gardy.

⁶⁷ Čelovský, So oder so, s.188

vedení se jí alespoň do určité míry zastávalo",⁶⁸ čímž patrně naráží na fakt, že Rys publikoval v periodikách Vlajky občasně zprávy o vysílání.⁶⁹ A naopak české relace z Vídně svým posluchačům často doporučovaly knihu Jana Rysa „Židozedenářství - metla světa",⁷⁰ k čemuž by bez jisté personální vazby zcela určitě nedošlo. Pasák pak hlasatele české redakce Vojtěcha Musila označuje přímo za zástupce Vlajky v redakci⁷¹ a Nakonečný uvádí, že Rys se sešel s Musilem těsně před jeho odjezdem do Vídně.⁷²

Nejpádnějším důkazem tohoto propojení je však fakt, že Musil byl aktivním členem Vlajky již od roku 1936.⁷³

Podle výpovědi Karla Prášila, tajemníka Lidové strany, se Musil jednou chlubil, že „vysílačka byla vlastně akcí Vlajky, že Musil zprostředkoval dodávání zprávy této vysílače od Vlajky a že v uznání za tuto svou úspěšnou činnost byl Hitlerem jmenován čestným členem SS s právem nosit uniformu SS." ⁷⁴

Další svědek, Antonín Semerád, který byl od konce roku 1939 do roku 1943 zaměstnancem v ústředí Vlajky, ve své svědecké výpovědi po válce uvedl, že se o Musilově angažmá ve Vídni dozvěděl od manželky Otakara Polívky, jednoho z členů vedení Vlajky. Ta se vyjádřila v tom smyslu, že Musil byl do Vídně poslán přímo Vlajkou ještě s jistou učitelkou⁷⁵, "aby mluvil do tzv. vídeňského rozhlasu štvavé řeči proti II. republice a ČSR a proti celému národu." Ve stejném slova smyslu se vyjádřil i vrchní komisař politické správy Jaroslav Schenk, který podle svých slov za okupace Vojtěcha Musila vyslychal a dozvěděl se, že zprávy byly do vídeňského rozhlasu

⁶⁸ Pejčoch, s.137

⁶⁹ Rys: České vysílání z Vídně. *Česká výzva*, ročník I., č.36, 8.9.1038, s.4

⁷⁰ např. CZ 15.10.38 ve 14:20, CZ 20.10.38 ve 13:15, CZ 24.10.38 ve 23:00

⁷¹ Pasák, s.237

⁷² Nakonečný, s.62, cituje spis obžaloby z poválečného soudu vedení Vlajky

⁷³ ABS, fond SÚMV, Z-7-26, s.124. Slavomíra Krajínová, funkcionářka Vlajky, se s Musilem dle vlastní výpovědi seznámila na ústředí Vlajky roku 1937 (tamtéž, 65579-MV-1-2, s.24)

⁷⁴ NA, NS-TNS 7/46 - 187

⁷⁵ Marie Fárková, viz podkapitola Osobnosti spjaté s vysíláním

dodávány Vlajkou přes slovenské území.⁷⁶ Po svém návratu do Prahy v březnu 1939 Musil ve Vlajce opět aktivně působil.

Přes toto propojení by bylo poněkud odvážné tvrdit, že „vysílačka byla vlastně akcí Vlajky“. Příliš mnoho důkazů svědčí v opak – čsl. rozhlasové vysílání z Vídně vzniklo z popudu říšského ministerstva propagandy a po celou dobu svého vysílání bylo pod kontrolou říšských úřadů, které prokazatelně alespoň v prvních měsících vysílání určovaly ideový rámec, ve kterém se relace měly pohybovat. Oba redaktoři a autoři finálních relací, Musil i Mutňanský, nicméně na šířený mediální obsah měli nezanedbatelný vliv.

3.3 Osobnosti spjaté s vysíláním

3.3.1 Wolfgang Mühlberger

Původem sudetský Němec narozený 28.10.1907 ve Frýdlantu. Od raného mládí sympatizoval se sudetskými nacionalisty a po studiích na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy nastoupil do Henleinova tiskového oddělení, kde působil jako redaktor *Sudetendeutsche Pressebriefe*. Později vyučoval na katedře žurnalistiky na univerzitě v Lipsku. Díky svým zkušenostem s mediální propagandou a znalosti češtiny i slovenštiny mu bylo v srpnu 1938 svěřeno vysílání z Vídně pro oblast jihovýchodní Evropy. Henry Delfiner měl k dispozici Mühlbergerem psaná hlášení o vysílání z německých archivů a dokonce se s ním v 70. letech pro účely své práce osobně setkal. Podle něj Mühlberger Mutňanského značně intelektuálně převyšoval a není pochyb, že právě on byl mozkiem veškeré propagandy vysílané z Vídně.⁷⁷

⁷⁶ NA, NS - TNS 7/46 - 97

⁷⁷ Delfiner, s.28

Koncem roku 1939 byl Mühlberger přeložen na německou ambasádu v Bratislavě, kde až do konce války zastával post tiskového atašé. Po vstupu sovětských vojsk na Slovensko odešel do Rakouska, kde byl v Glasenbachu internován americkou armádou a v roce 1947 propuštěn a získán tzv. Gehlenovou organizací (GO),⁷⁸ pro kterou pracoval pod krycím jménem Momert. Nebylo to jeho první spojení s tajnou službou, jeho jméno se objevuje již na seznamu bývalých příslušníků Abwehru, německé voj. rozvědky založené r.1920.⁷⁹ GO se s v 50. letech přeměnila na Bundesnachrichtendienst (BND), ve které Mühlberger působil jako vedoucí čsl. oddělení. Stb sledovala jeho činnost minimálně do roku 1973, ze kterého pochází poslední záznam v archivu.⁸⁰

Zatímco Delfiner uvádí, že Mühlberger byl orientován silně protičesky a byl zastáncem německého nacionalismu, podle svazků StB byl Mühlberger „slušný chlapík“, který jako tiskový referent na německém velvyslanectví prý pomohl mnoha Čechům na Slovensku. Dále byl charakterizován jako sukničkář se sklonem k pití a překvapivě jako antinacista, který během své kariéry nikdy nevstoupil do NSDAP⁸¹ (je zajímavé, že by člověk nesympatizující s nacistickou ideologií byl od roku 1936 ve službách Abwehru⁸² a řídil vysílání na nacistické propagandě postavené).

Mühlberger zůstal v korespondenčním kontaktu s Mutňanským i po válce. Mutňanský byl již jako odsouzený ve výkonu trestu vyslýchán StB, kterou v březnu 1951 upozornil na to, že Mühlberger pracuje pro německou zpravodajskou službu.⁸³

3.3.2. Ludovít Mutňanský

⁷⁸ 1.4.1946 zřízená americkými okupačními úřady, předchůdce spolkové zpravodajské služby

⁷⁹ ABS, fond SÚMV, 325-144-3-38

⁸⁰ ABS, fond SÚMV, karta osoby

⁸¹ ABS, fond SÚMV, 633286/MV-14

⁸² ABS, fond SÚMV, Z-10-25-94

⁸³ ABS, fond SÚMV, karta spolupracovníka

Hlasatel a redaktor slovenské redakce Pravda vítězí, autor všech pravidelných relací od začátku vysílání 15.9.1938 až do svého propuštění v srpnu 1939. Svou práci ve vídeňském rozhlasu považoval za zcela zásadní pro utváření slovenské samostatnosti.⁸⁴

Narodil se 22.12.1904 v Bratislavě. Po absolvování 7 tříd reálného gymnázia se stal úředníkem daňového oddělení, od roku 1929 byl sportovním tajemníkem u ředitelství piešťanských lázní a zároveň i tajemníkem místního fotbalového klubu. Pro zpronevěru klubového fondu byl r.1932 propuštěn. Začátkem r. 1933 vedl časopis Sport, který po pár měsících zanikl. Mutňanský pak pokračoval jako redaktor časopisu Sportovní tribunál v Bratislavě. Jako žurnalista byl přítomen na olympijských hrách v Berlíně r. 1936, které na něm zanechaly tak hluboký dojem, že o nich posléze napsal knihu.⁸⁵ V kariéře sportovního novináře pokračoval v deníku Slovák, stranickém tisku Hlinkovy ľudové strany. Identifikoval se s myšlenkou slovenské samostatnosti, což se mimo jiné odrazilo v jeho silně protičeském zaměření. Roku 1937 se stal členem HSLS⁸⁶.

Mutňanský byl patologickým antisemitou od dob, kdy obchodní styky se židy údajně zruinovaly jeho rodiče. Možná i z toho důvodu cítil tolik sympatií k nacistické ideologii, přestože sám sebe prezentoval jako perzekvovaného vlastence, kterému říše pouze poskytla azyl.⁸⁷ Dle vlastních slov ho k „práci pro slovenskou věc“ inspirovala závěrečná řeč Adolfa Hitlera z X. sjezdu NSDAP, odešel tedy do Vídně, aby z rozhlasu bojoval o sebeurčení slovenského národa.⁸⁸ Ve Vídni se také stal velitelem zahraniční Hlinkovy gardy.

⁸⁴ „Náš ťažký boj vo svetovom éteri o slovenskú pravdu a budúcnosť skončil s úspechom a dávám vďaku Všemohúcemu, že osud mi doprial tej úlohy, že som bol aktívnym účastníkom slovenskej revolúcie a zrodienia sa slovenského štátu. Okolo viedeňského rozhlasu sa shromaždila Slovač celého sveta a čerpala duševné sily v ťažkých septembrových, októbrových a zvlášť významných a rozhodujúcich marcových dňoch.“ (Tu ríšsky vysielateľ.... s.6-7)

⁸⁵ Delfiner, s.26. Ľudovít Mutňanský: XI. olympijské hry v Berlíne. Športová kniha. Sostavil Ľudovít Mutňanský. Bratislava:1936, nákladom vlastným.

⁸⁶ ABS, fond SÚMV, Z-10-25-96

⁸⁷ Delfiner, s. 25

⁸⁸ Mutňanský, s. 5-6

Nejspíš jeho otevřeně pro-německá pozice vedla v srpnu roku 1939 k tomu, že byl na žádost slovenské vlády ze svého postu hlasatele propuštěn a přeložen jako tiskový atašé na slovenské velvyslanectví v Berlíně. Jeho rozpory s tehdejší slovenskou vládou, která zastávala linii nezávislosti na Německu, vedly k tomu, že spolu s ostatními pro-německy orientovanými Slováky vedenými Vojtechem Tukou usiloval o připojení Slovenska k Německu jako protektorátu a dokonce v tom smyslu poslal německé vládě memorandum.⁸⁹ Tento ambiciózní plán se sice nezdařil, skupině se nakonec podařilo vyjednat schůzku, na které Hitler donutil Tisovu vládu k personálním změnám. Novým ministrem zahraničí se namísto Ferdinanda Ďurčanského stal Vojtěch Tuka a ministrem vnitra pak další člen této pro-německy orientované skupiny, Alexander Mach.⁹⁰

Roku 1942 se Mutňanský vrátil z Berlína na Slovensko a stal se úředníkem ministerstva vnitra.⁹¹ Před sovětskou armádou uprchl do Rakouska, kde byl označen za válečného zločince a internován stejně jako Mühlberger v rakouském Glasenbachu, odkud byl v lednu 1947 vydán do Prahy.⁹² Mutňanský je jediným odsouzeným ve věci vysílání „Pravda vítězí“. Mimořádným lidovým soudem v Bratislavě byl jako velitel zahraniční Hlinkovy gardy a hlasatel vídeňského rozhlasu odsouzen na 20 let těžkého žaláře v Leopoldově, kde si odpykával trest spolu s Alexandrem Machem a dalšími představiteli býv. slovenského režimu.⁹³

Ve vězení se stal členem nacionalistické ilegální skupiny, která se pod vedením Macha věnovala šíření slovenského nacionalismu a separatismu a připravovala se na státní převrat.⁹⁴ Skupina byla ovšem po dvou letech nasazenými informátory vyzrazena a

⁸⁹ ABS, fond SÚMV, 2M: 11952

⁹⁰ Delfiner, s. 26

⁹¹ ABS, fond SÚMV, Z-10-25-96

⁹² ABS, SÚMV, Z-25-97

⁹³ ABS, SÚMV, karta spolupracovníka

⁹⁴ ABS, fond SÚMV, 591239-MV/1-32

zlikvidována, především izolací či přeložením vedoucích osob. Mutňanský byl v květnu 1963 po 15 letech odpykaných ze svého trestu podmíněčně propuštěn.⁹⁵

3.3.3 Marie Fárková

Narodila se 21.11.1914 v Kostelci nad Orlicí, v Praze pracovala jako úřednice. Roku 1941 se provdala za kapitána čs. armády Otakara Voláka a odstěhovala se do Kladna. Ze všech osob účastnících se československého vysílání z Vídně toho právě o Marii Fárkové dnes víme nejméně. Přestože vše nasvědčuje tomu, že právě ona byla tím ženským hlasem, který se poprvé ozval v éteru 3. září 1938, nezpochybnitelný důkaz bohužel k dispozici nemáme.

Fárková nebyla nikdy trestně stíhána, protože se jí podařilo úřady přesvědčit, že v době vysílání české redakce z Vídně pobývala v Anglii a nemohla být tudíž hlasatelkou vídeňského rozhlasu. Toto tvrzení je ve spisech ministerstva vnitra podloženo odkazem na policejní přihlášky k trvalému bydlišti. Podle nich bydlela 24.1.1938 v Nerudově ulici Praze a 4.2.1938 odjela do Anglie. V Praze se opět přihlásila k pobytu v Ondříčkově ulici 13.5.1939. Je s podivem, že toto by měl být jediný důkaz o její nevině i přes tvrzení některých svědků.⁹⁶ Nebylo by jistě složité z Anglie odjet na dva měsíce do Vídně a po ukončení vysílání se do Anglie opět vrátit. Nicméně absence dalších pramenů neumožňuje toto tvrzení nijak doložit. Další pochyby ohledně Fárkové účasti na vysílání vzbuzuje výpověď bývalé Vlajkařky Marie Pechové, která uvedla do protokolu 16.10.1945, že Musilovi pomáhala při vysílání vídeňská Češka Alexejová.⁹⁷ Toto jméno se však v žádných dalších pramenech neobjevuje.

⁹⁵ Delfiner, s.27

⁹⁶ NA, NS, TNS – 7/46, zpráva o činnosti Vlajky

⁹⁷ ABS, SÚMV, 65579-MV

Marie Fárková je nicméně uvedena na seznamu kolaborantů z Londýnského archivu,⁹⁸ nejen jako hlasatelka vídeňského rozhlasu, ale i jako placená konfidentka gestapa.⁹⁹ Podle zprávy oblastní úřadovny StB v Praze vypracované pro ministerstvo vnitra 5.6.1947 Fárková také pracovala jako tajemnice vedoucího Vlajky Jana Rysa-Rozsévače¹⁰⁰ a i z toho důvodu se její působení v rozhlase po boku dalšího Vlajkaře Musila zdá býti pravděpodobným.

3.3.4 Vojtěch Musil

Vojtěch Musil je další osobou, která se ze své účasti na protistátním rozhlasovém vysílání nikdy nemusela zodpovídat, stejně jako z ostatních zavrženíhodných činů, kterých se během druhé republiky a okupace jako Vlajkař a spolupracovník Gestapa dopustil. Musil byl dobrodruh, ovšem i bezcharakterní oportunist, podle policejních záznamů měl bezvadné vystupování a působil velmi důvěryhodně, zvláště na ženy, čehož také často využíval.¹⁰¹

Narodil se 24.2.1904 v Kutné Hoře. Po smrti matky r. 1921 byl poslán do středoškolského internátu v Bratislavě. Jako student založil v Bratislavě organizaci vodních skautů. Po dokončení 5. třídy reálného gymnázia nastoupil vojenskou službu v Komárně, dle vlastní výpovědi naopak ke 42. pěšímu pluku v Terezíně, kde údajně působil jako instruktor plavby.¹⁰²

V období 1926-1930 pracoval jako lodní manipulát u Dunajské plavební společnosti, odkud byl nakonec pro několikanásobnou zpronevěru lodních fondů propuštěn.¹⁰³

⁹⁸ ABS, SÚMV, 305-611-4/94 (Londýnský archiv obsahuje materiály československé exilové vlády)

⁹⁹ ABS, SÚMV, 305-28-8/16-18 nebo 2M-12443/49

¹⁰⁰ ABS, SÚMV, 2M-12403

¹⁰¹ NA, fond PP 1931-1940, M 58/2, karton 983 - Musil udržoval množství milostných poměrů, často za účelem vylákání peněz od důvěřivých žen.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ NA, fond PMV-AMV, 225-706-25.

Pobýval pak střídavě v Bratislavě u otce své snoubenky, učitelky Kubištové, a v její vile v Kuklenách u Hradce Králové (pravděpodobně z dobře situované rodiny, postupně od ní dostal celkem 12000 Kčs).¹⁰⁴ V této době se vydával za agenta československé rozvědky. Byl získán ke spolupráci majorem Bártou ze štábu ZVV Bratislava, ten ovšem zároveň Musila podezíral ze spolupráce s maďarskou tajnou službou a poslal později v tomto smyslu zprávu pražské policii se žádostí o Musilovo prověření.

Koncem roku 1930 odešel do Prahy, kde bydlel mimo jiné i u bratra Antonína Musila. Živil se účinkováním svého cvičeného psa Reka ve filmech.¹⁰⁵ Roku 1932 se poprvé oženil s Helenou Roštlapilovou (do konce války se pak oženil ještě třikrát – 1937 s Růžnou Kačerovskou, 1943 s Marií Bartoňovou, 1944 pak s Alenou Bayerovou).

V roce 1935 se seznámil se sedmdesátiletým továrníkem Josefem Jirouškem, který Musila najal jako vychovatele svých nezvladatelných dospívajících synů. Musil u Jiroušků často bydlel i během okupace a vliv na rodinu si udržel i po smrti otce. Roku 1936 vstoupil Musil do Vlajky a zapojil i ženskou část Jirouškovy rodiny - matka Marie se stala členkou Vlajky r. 1938, za okupace byla vedoucí žen Vlajky, postupně se přidaly i dcery Ludmila a Marie. Musil od Jirouškové získal pro činnost Vlajky půjčku 100.000 Kčs.¹⁰⁶

Již od roku 1937 byl Musil ve spojení s německou zpravodajskou službou¹⁰⁷ (v té době pracoval jako plavec v Československé plavební akciové společnosti Labské a často pobýval v Děčíně a Hamburku). Podruhé se oženil, jeho nová žena Růžena však v roce 1938 uprchla do Francie. V období mezi anšlusem Rakouska a zářím 1938 odešel Musil do Vídně, snad vyslán německou zpravodajskou službou,¹⁰⁸ a zapojil se do českého

¹⁰⁴ ABS, SÚMV, Z-10-10.

¹⁰⁵ Rek účinkoval např. ve filmech „Její lékař“, „Nocturno“ či „Řeka“.

¹⁰⁶ ABS, fond SÚMV, Z_7_26 / s.123.

¹⁰⁷ ABS, fond SÚMV, 65579-MV-1-2/65 (informace podle výpovědi konfidenta Josefa Vondráčka pochází od tehdejšího ministerského předsedy Milana Hodži)

¹⁰⁸ ABS, SÚMV, Z_7_26 / s.123

vysílání Vídeňského rozhlasu jako hlasatel. Nadále však zůstal ve spojení s Vlajkou, která mu alespoň několikrát během září a října dodala podklady k vysílání.

Další osobou, která byla dle výpovědí svědků v podezření z dodávání zpráv Musilovi přes kurýra do Vídně, byl moravský předák agrární strany Viktor Stoupal.¹⁰⁹ I toto spojení dává smysl – Musil v několika relacích propagoval předsedu agrární strany Rudolfa Berana,¹¹⁰ navíc od začátku vysílání ve svých relacích často citoval agrární tisk – deníky Venkov a Večer. Vlajkaři v té době jistě doufali, že by agrární strana jako jednoznačně nejvlivnější strana v parlamentu mohla v příští vládě s Vlajkou spolupracovat.

Koncem podzimu 1938 bylo vysílání české redakce ukončeno a Musil odjel do Liberce, kde se stal redaktorem periodika *Náš nový domov*¹¹¹, určeného české menšině na anektovaném území. Cílem listu bylo samozřejmě šíření říšské propagandy, Musil byl tedy opět člověkem na svém místě (prý se rád chlubil, že v Praze se mu říká „Goebbels von Böhmen“)¹¹². Do Prahy se vrátil až v březnu s okupačními vojsky.

Opět začal spolupracovat s Vlajkou, jako člověk s nejpoužitelnějšími kontakty (pracoval pro Gestapo i SD, chlubil se, že je čestným členem SS a prohlašoval, že se zná s Goebbelsem a Himmlerem¹¹³) byl jmenován „pověřencem pro zvláštní úkoly“.¹¹⁴ V řadách Vlajky verboval informátory pro gestapo, stál u zrodu vlajkařských úderných jednotek, tzv. šestek. V létě 1939 se účastnil nechvalného pogromu v Příbrami a Dobříši, 7. srpna 1940 pak při bitce v Dušní ulici Musil na místo přivedl několik příslušníků SS, kteří Vlajkařům pomáhali zbít české četníky.

¹⁰⁹ ABS, SÚMV, Z-10-10/162; ABS, SÚMV, 65579-MV-1-2/20. Podezřelým z předávání písemného protistátního materiálu Musilovi byl ruský emigrant Valerij Vilinský, údajně Stoupalův kurýr.

¹¹⁰ CZ 18.9.1938, 2.10.1938, 3.10.1938. Beran již delší dobu zastával politiku pragmatické spolupráce s Německem, chtěl do vládní koalice přizvat i SdP a české fašisty (Rataj, 27). V listopadu se stal předsedou Strany Národního Sjednocení.

¹¹¹ Kastner, s.65 – cituje *Náš nový domov* (Věstník české menšiny), roč. 1938, č. 2 (Nový Jičín, 30.11.1938)

¹¹³ Nakonečný, s.200

¹¹⁴ ABS, SÚMV, 302-32-1 / 61

Podle výpovědi Slávky Krajínové, která pracovala v organizaci Vlajky, byl Musil v roce 1941 z Vlajky vyloučen za „nečestné jednání“, uvádí, že šlo o finanční záležitost. Vzhledem k Musilově minulosti by se toto tvrzení zdá být pravděpodobné. V březnu 1941 Rys opravdu řadu lidí z vedení Vlajky vyloučil,¹¹⁵ ovšem až poté, co sami rezignovali na své funkce – šlo o vedoucího politicko-propagačního oddělení Františka Teunera, náčelníka SG Jaroslava Čermáka, vedoucí žen Vlajky Marii Pechovou a další. Většina z těchto odpadlíků přešla do právě zakládaného Kuratoria pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě Emanuelem Moravcem, od 19. ledna 1942 ministra školství a vedoucí Úřadu lidové osvěty,¹¹⁶ což Rys jistě pocíťoval jako velkou ránu. Po odchodu Čermáka¹¹⁷ se vedoucím SG stal právě Vojtěch Musil. Nijak výrazně dobře si v této pozici nevedl, jednou z jeho zdokumentovaných akcí bylo zabavení majetku pražských vodních skautů, kterým příslušníci SG sebrali osm kanoí a dvě pramice.¹¹⁸

„Na velmi zdařilé slavnosti 29.června jsme spustili na vodu devět lodic. Tyto lodi budou sloužit k zábavě a utužení zdraví našich kamarádů ve sportu, na vodě, vzduchu i slunci. Budou sloužiti hlavně k pěstování pravého kamarádství, které se ve sportu hlavně projevuje. Budou postrachem židů na plovárnách a na březích Vltavy i jiných řek, kteří ještě dnes by se chtěli koupat společně s našimi děvčaty. Jsem si jist, že úsměšky zmizí z tváří mnoha našich odpůrců, až poznají, jaký propagační význam naše lodě budou mít!“¹¹⁹

Za jiných okolností téměř úsměvná historka o ukradených kanoích dobře ilustruje nejen Musilův charakter, ale i moc, kterou mu dávaly jeho vazby na říšské bezpečnostní složky, a zvlá z ní pramenící. Musilova dobrodružná povaha a zjevná drzost,

¹¹⁵ Vlajka č.10, 8.března 1941, str.2 – výstřížek z NA, PZÚ – AMV, 207-1496-5

¹¹⁶ Nakonečný, s.189

¹¹⁷ 13.-25.3. SG dočasně vedl rozhlasový redaktor Alois Křiz

¹¹⁸ ABS, SÚMV, Z_7_26 / s.124

¹¹⁹ Výzva náčelníka SG Vojty Musila, Vlajka č.18, 5.7.1941, s.8 (výstřížek NA, PZÚ-AMV, 207-1496-5)

kombinovaná se schopností přesvědčit a manipulovat se u něj bohužel spojila s bezohledným prospěchářstvím. Musil si velmi často vymýšlel, četné archivní záznamy o jeho osobě jsou proto plné nesrovnalostí a veškerá jeho prohlášení je třeba brát s jistou rezervou.¹²⁰

Vedle své činnosti ve Vlajce pracoval Musil ve filmovém ústředí říšského protektora jako kulturní pověřenec, kde pravděpodobně dohlížel na ideologický obsah vzdělávacích filmů pro mládež. Podle výpovědi Emila Sirotky, předsedy čl. filmového ústředí, prý Musil posílal mladé Vlajkaře na dětská představení, kde měli za úkol sledovat chování dětí při promítání propagandistických filmů. Musil své pozice uměl využít i pro získávání financí pro Vlajku – např. majitelům biografů hrozil gestapem, pokud si ve Vlajce nezaplatí inzerci.¹²¹ Dalším jeho zdrojem příjmů byla arizovaná továrna na klobouky, kterou za své služby dostal od říšských úřadů spolu s prodejnou v centru Prahy.

Po válce se Musilovi podařilo uniknout do americké zóny v Německu. Byl zapsán na listinu válečných zločinců a české úřady několikrát žádaly jeho vydání, k němu však nikdy nedošlo. Podle poznatků II. správy ministerstva vnitra byl ve spojení s CIC, americkou vojenskou kontrarozvědkou, zároveň se spolu s Vlajkařem Otakarem Polívkou údajně pokoušeli na činnost Vlajky navázat a založit odbojovou skupinu proti ČSR.¹²² Dle dalších dokumentů Musil pracoval stejně jako Mühlberger pro GO pod krycím jménem Vojtěch Jas. Od roku 1958 o Musilovi čl. zpravodajské služby nezískaly žádné nové poznatky. Podle nepodložených informací Musil koncem

¹²⁰ U policejních výslechů několikrát tvrdil, že sloužil u jugoslávského námořnictva, jednou jako důstojník, jindy jako kapitán. U Československé plavební a.s. byl zaměstnán jako plavec, přestože tvrdil, že je kapitánem na trase Praha-Hamburk. Kapitánem ovšem nebyl, jelikož podle tehdejších předpisů Československého pojičního úřadu nemohl být bez dokončeného středního vzdělání připuštěn ke kapitánským zkouškám. Značně nepravděpodobným se pak v tomto světle zdá i tvrzení, že se osobně znal s Himmlerem a Goebbelsem.

¹²¹ NA, NS, TNS, 7/46, s.542.

¹²² ABS, SÚMV, 305-571-3/52.

padesátých let odešel z Německa do Španělska nebo do Anglie, kde se jeho stopa definitivně ztratila.¹²³

4. Vybrané tematické okruhy německé propagandy a jejich kontext

„Znovu se mnohému přiučím; především tomu, že národ bývá většinou daleko primitivnější, než si to umíme představit. Podstatou propagandy je proto nezvratně jednoduchost a opakování. Jenom ten, kdo dovede formulovat problémy nejjednodušeji a má dost odvahy je i přes protesty intelektuálů věčně v této zjednodušené formě opakovat, jenom ten se dočká trvale zásadních úspěchů v ovlivňování veřejného mínění.“

J. Goebbels, *die Tagebücher*¹²⁴

Říšská propaganda byla od začátku základním stavebním kamenem Hitlerovy ofenzivy proti ČSR. Součástí plánu Grün byla i směrnice, podle které je třeba *“Česko hrozbami zastrašit a jeho vůli k odporu zlomit; [propaganda] musí dát signál národním menšinám k podpoře války a ovlivnit neutrální státy ve prospěch naší věci”*.¹²⁵ Nutností bylo posílit představu německé veřejnosti o Československu jako primárním vnějším nepříteli, proto před Mnichovem říšský tisk zveličoval či zcela fabuloval zprávy o incidentech v pohraničí a zverstvech páchaných Čechy na německé menšině (viz 2.1). V praxi bylo hlavním cílem Německa alespoň částečně ospravedlnit plánovaný vojenský útok - Adolf Hitler si přeje mír, ale Češi nejsou ochotní k právem požadovaným kompromisům (v srpnu roku 1938 si Goebbels zapsal poznámku o pokrocích své tiskové kampaně: *“Svět pomalu začíná vnímat. Rušitelé míru sedí v Praze”*¹²⁶).

Vysílání vídeňského rozhlasu v češtině a slovenštině se zaměřilo zejména na diskreditaci české vlády v očích veřejnosti, podpoření pocitů izolovanosti ČSR,

¹²³ Pejčoch, s.184.

¹²⁴ Čelovský, Mnichovská dohoda 1938, s.110.

¹²⁵ Hitlerův rozkaz všem složkám německé armády k přípravě útoku na Československo. Čelovský, So oder so, s.150.

¹²⁶ J.Goebbels, die Tagebücher, 10.8.1938. Tamtéž, s.163.

vytváření pozitivního obrazu Německa a ospravedlňování jeho postupů a šíření nacistické ideologie a politiky (právo národů na sebeurčení, antisemitismus, antibolševismus). Ultimátním cílem této kampaně bylo podkopat vůli země k obraně a pokud možno ji oslabit odtržením pohraničních oblastí obývaných převážně národnostními menšinami - kromě Německa si dělalo na československé území nároky i Polsko a Maďarsko, odtržené Slovensko by pak efektivně dovršilo naprostý rozklad ČSR.

4.1 Analýza jednotlivých tématických okruhů

4.1.1 Kampaně proti prezidentu Benešovi

Důležitou kartou v rukách německé propagandy se stala česká menšinová politika a neustálé zdůrazňování útlaku sudetských Němců a zobrazení Československa jako "porušovatele práva na sebeurčení národů".¹²⁷ A jak již bylo řečeno, tato neochota ČSR akceptovat německé vměšování do vnitropolitických záležitostí země byla prezentována jako snaha klást Německu překážky při hledání mírového řešení situace.

Mediálním zosobněním této české neochoty zásadně měnit postavení německé menšiny v republice byl prezident Edvard Beneš. Zvláště v čase bezprostředně předcházejícím mnichovské konferenci se stal nejvděčnějším terčem německého tisku a vrcholných představitelů říše. Hitlerova zuřivá antipatie vůči demokratickému politikovi sahala jistě až do období vzniku ČSR, na kterém měl Beneš značný podíl. Vrcholila pak v krizovém období před Mnichovem, kdy Hitler ve svém projevu ve Sportovním paláci 26.zář 1938 začal svůj projev takto:

¹²⁷ Tamtéž, 113.

“Otázka, která nás v posledních měsících a týdnech nejvíc trápí, je obecně známá. Už se ani nejmenuje Československo, nazývá se pan Beneš! S tímto jménem je spojeno všechno, co dnes sužuje miliony lidí, z čeho si zoufají a co je naplňuje fanatickým rozhodnutím. /.../ Tento český stát začal jedinou lži. Otec tehdejší lži se jmenoval Beneš!”¹²⁸

Německou taktikou bylo zdržení se urážek českého národa a zdůrazňování kompletní odpovědnosti prezidenta za současnou situaci. Snahou bylo vyvolat u české veřejnosti odpor vůči politice Hradu, která vyhrocením vztahů s Německem žene zemi do války. Tuto linii propagandy drželo i vysílání Pravda vítězí, které první přímý útok na osobu prezidenta odvysílalo 16.září: *“Pan Beneš bude se muset zodpovídati před světem a před svým svědomím z nynějších událostí. Nevinně prolitá krev padá hrozně na hlavy zodpovědných činitelů.”¹²⁹*

Ke snížení sympatií publika k osobě Beneše cílily časté zmínky o jeho nepoctivě nabytém majetku astronomické výše, který si prezident ukryl ve švýcarských bankách či neurčitě "jinde po světě":

"Jeho socialistická excelence, demokratický milionář pan Dr.Edvard Beneš, zkrachoval se svou politikou. Vyneslo mu to nesčetné miliony, uložené bezpečně v zahraničních bankách, ale za to stojí lid u snědeného krámu. Z malého člověka vymačkali poslední, za to ale má malý český člověk jiné bohatství, lásku k vlasti, na které se nevydělává.”¹³⁰

Malý český člověk je zde bezpochyby ztělesněním cílového publika relace. Vlast milující, poctivý a pracovitý, avšak přesto chudý malý český člověk byl obelhán a zneužit prezidentem-zlosynem, představitelem nespravedlivého, vykořisťovatelského

¹²⁸ Čelovský, Mnichovská dohoda, s.338.

¹²⁹ CZ 16.9. 1938, 19:30

¹³⁰ CZ 4.10.1938, 14:00

systemu. Jasná identifikace viníka pak publiku nabízí usnadnění orientace v tehdejší značně stresující politicko-společenské situaci.

Další ukázka poukazuje na Benešovo špatné hospodaření se státními penězi:

"Národ má právo, aby mu jeho politikové složili účty, například pan Beneš za své 17.leté hospodaření v ministerstvu zahraničí i za 3.leté президенství. Národu by se tím navrátilo mnoho miliard. /.../ Za sv.Václava je tomu více než 1000 let, kdy se vyváželo do roka z Čech 500 hřiven stříbra a 120 volů. Za prozíravého Beneše se vyváděly miliardy, jen s tím rozdílem, že sv. Václav je platil za zachování míru a pan Beneš však pro svou kapsu. Voli se za Beneše dováželi, ale jen volí židovští."¹³¹

Zatímco údaje o značném majetku a jeho nepoctivém nabytí na úkor lidu mělo vzbudit emoce jako je zloba či závist, odvolávání se na "národ" a svatováclavskou tradici¹³² hrálo na nacionální strunu publika a usnadňovalo vymezení vůči zlu (Beneš) a identifikaci s dobrem (český národ, potažmo posluchači relace). Nevybíravé propojení legendy o volech s židovstvím pak dále umocňovalo Benešovu diskreditaci.

Jednotlivé tematické linie propagandy šly často ruku v ruce, takže nepřekvapí, že Beneš byl prezentován jako loutka v rukou největších veřejných nepřátel - bolševiků, židů a zednářů: *"Největší nebezpečí, nebezpečí číslo 1. je dnes Praha při tamějším demokraticko-zednářském režimu, který se spojil s Moskvou."*¹³³ Ve vysílání z 30. září byl prezident s nově nabytou drzostí redakce, patrně v euforii z vývoje politické situace, označen jako "nafoukaná bublina žido-zednářská".¹³⁴ Zároveň byl zván demokratickým

¹³¹ CZ 2.10.1938, 23:00

¹³² Svatováclavská tradice byla v období druhé republiky ideově zneužívána jako jediná pravá duchovní tradice, protipól k Masarykově pojetí státu. Zdůrazňovala historické spojení českých zemí s německou říší, samozřejmě v jeho mírumilovné, vazalské poloze. Viz např. Gebhart, Kuklík, 182-183

¹³³ CZ 17.9.1938, 19:30

¹³⁴ CZ 30.9.1938, 19:30

diktátorem, válečným štváčem, lišákem, či vrtichvostem.¹³⁵ Do arzenálu české redakce patřily i komplexnější osobní útoky mající vypovídat o Benešově pokřiveném charakteru:

*“Pan Dr. Beneš, president republiky Československé, napsal kdysi knihu, ba napsal jich vícero. Jednu ze svých knih nazval "Vzpouza národu". Tato kniha obsahuje jeho domnělé životní vzpomínky. Je velice zajímavá a měl by si jí přečísti každý Čech. Již v prvních dnech po vypuknutí první světové války uvažoval pan Dr. Beneš, jak sám praví, o tom, že by mohl prchnouti za hranice v tom pádě, že by mohl býti povolán do zbraně, nebo v případě, že by došlo k revoluční akci, po níž by byl pobyt ve vlasti nebezpečný. Není to zajímavé přiznání? Obzvláště uvážíme-li, že má pan Dr. Beneš uloženo i nyní nemálo peněz ve Švýcarsku a jinde ve světě. Ovšem to sotva koho překvapí. Ten je již moskevskými propagačními metodami naprosto zaslepen.”*¹³⁶

Spojení zabezpečení Benešova majetku a moskevské propagandy zde postrádá logiku, nicméně cílem vysílání je působit na emoce publika, nikoli povzbuzovat samostatné myšlení.

Zajímavé jsou jistě i reakce vídeňského rozhlasu na Benešova rozhodnutí v návaznosti na aktuální politický vývoj v Československu. 22. září reaguje vysílání na pád vlády Milana Hodži a jmenování nové vlády v čele s generálem Syrovým takto:

"Zrádce Dr. Edvard Beneš prohrál. pokouší se, aby zachránil, co se ještě zachránit dá. A čeho ještě dosáhne? Občanskou válku, prolévání bratrské krve. Beneš, pachatel největšího zločinu na českém národě. Nyní se pokouší utvořit novou vládu, aby zachránil sebe a svůj presidentský plat. Beneš, komunistický milionář, jenž drží s Moskvou, Beneš, sražený zrádce. Moskva a komunisticky

¹³⁵ CZ 3.10.1938, 19:30, CZ19.9.1938, 19:30, CZ 19.9.1938, 19:30

¹³⁶ CZ 19.9.1938, 19:30

*organizované dělnictvo má mu dopomoci k utvoření nové vlády. Zamýšlí nadále podváděti národ? Beneš, to znamená občanskou válku. Kdy pozná československý národ konečně, oč jde? "*¹³⁷

Znovu je zdůrazněn český národ, na kterém byla spáchána křivda, nepřítel je opět identifikován v hrabivém bezskrupulózním politikovi. Všudypřítomná je pak snaha využít a dále prohloubit strach publika z války, a "prolévání bratrské krve" dodává vhodný emotivní patos. Vše je navíc řízeno z Moskvy a lid je klamán - publiku je třeba ozřejmit, že česká vláda si nezaslouží jeho podporu, natož životy, jak je důrazně uváděno ve vysílání ze 23.září (Beneš v tento den vyhlásil všeobecnou mobilizaci):

"Nová vláda Benešova, která pod vlivem Moskvy utvořena se rozhodla pro zločin občanské války, která bude pro naši otčinu hrozným neštěstím, která zaplaví naši vlast potoky krve a strasti. /.../ Beneš a Syrový chtějí zkázu, krev a vraždu. Máte jíti na smrt a do zkázy za pošetilé plány zkrachovaných politických dobrodruhů. /.../ Vás život, váš majetek, vaše žena a vaše děti, všechno to máte obětovati pro zločinný pokus židobolševických spekulantů. Namlouvají vám, že jde o vlast."

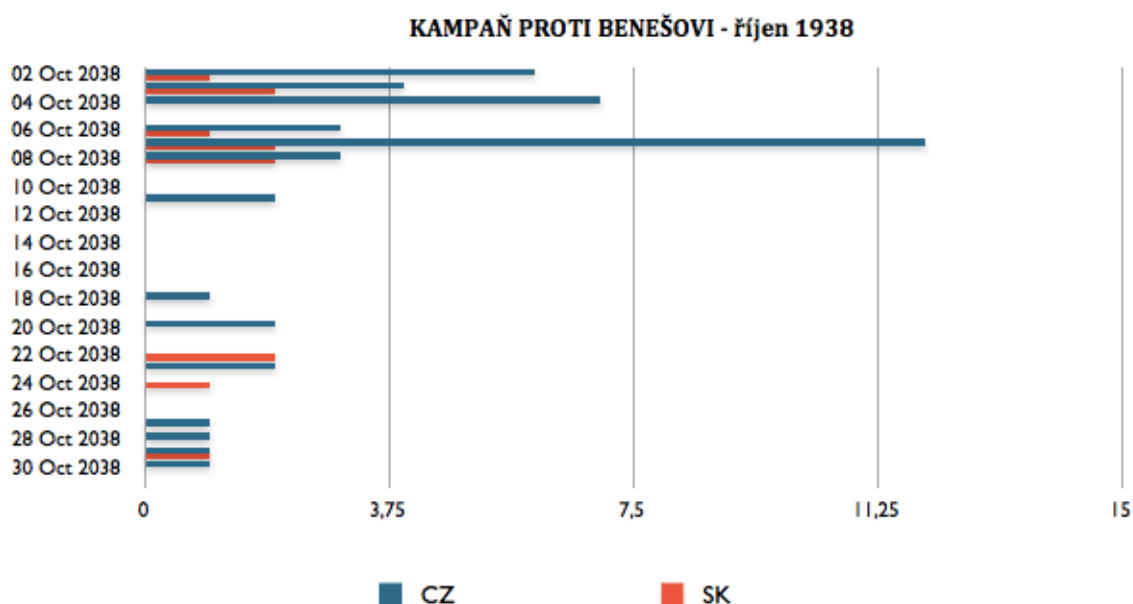
27.září, ve stejný den, kdy Hitler poslal své ultimátum o odstoupení Sudet Chamberlainovi, pak české vysílání z Vídně propadlo téměř hysterii. V relaci odvysílané krátce po 14:00 hned v úvodní části zazněla formulace "Beneš chce válku" celkem sedmkrát, dvakrát "Beneš lže" a třikrát "Beneš obelhává a podvádí". Goebbelsova propagandistická poučka o prospěšnosti častého opakování zde byla vzata možná až příliš doslovně, jak ostatně dokazuje i následující ukázka, odvysílaná o dva dny později:

"Pan Beneš však chce válku! Kdo však štve ještě dnes do války, jest nepřitelem č.1. Pan Beneš štve k válce. Pan Beneš chce válku. Kdo jest vlastně pan Beneš? Pan Beneš, jenž chce uvrhnouti celý svět do války, opustil za světové války tajně a

¹³⁷ CZ 22.9.1938, 19:30

z baběle svou vlast a štvál v pařížských kavárnách a nočních lokálech proti míru."¹³⁸

I slovenské vysílání Pravda vítězí se o Edvarda Beneše otřelo, ovšem jen velmi málo – štvání proti pražské vládě zde bylo zaměřeno za mnohem účinnější štvání proti Čechům obecně, což lépe sloužilo vytyčenému cíli - rozkladu ČSR. Občasné narážky se omezily jen na konstatování, že *“politika pana Beneše úplně zkrachovala”* a označily ho za politického chameleona a příčinu utrpení slovenského lidu.¹³⁹ Zatímco v českém vysílání byla antibenešovské kampani několikrát věnována téměř celá relace, ve slovenském sotva několik vět. Dále je z následujícího grafu patrné, že nejsilnější útoky ve sledovaném úseku probíhaly začátkem října, kdy bylo třeba zajistit co možná nejhladší převzetí Sudet a zároveň dodat zdání morálního nároku Německa na zabrané území. Po Benešově odstoupení 5. října 1938 byla kampaň postupně tlumena.

obr.1

¹³⁸ CZ 29.9.1938, 19:30

¹³⁹ SK, 3.10.1938, 19:46

4.1.2 Antisemitismus ve vysílání

Hluboké kořeny antisemitismu má Evropa společné; perzekuce židů se v její historii ve vlnách opakují. Zatímco od středověku zhruba do konce 19.století se jednalo především o náboženský antisemitismus, s postupným vzestupem měšťanské buržoazie se židé stávali terčem nenávisti především pro své ekonomické či společenské úspěchy.

I v meziválečné ČSR, ve složité době deziluze z neschopnosti demokracií zajistit v Evropě pořádek a bezpečnost, se antisemitismus objevuje s novou vervou, i když zpočátku rozdmýcháván jen krajní pravicí. Frustrace společnosti z vývoje situace v září 1938 záhy vytvořila ideální podhoubí k růstu nového českého nacionalismu, značně deformovaného ztrátou svého tradičního protiněmeckého obsahu. Jan Rataj v této souvislosti píše o vazalském, tzv."maločeském" nacionalismu, který, zbaven možnosti vymezit se proti vnějšímu nepříteli, zaměřil svou agresi na interní útoky převážně proti židům, ale i demokratickým německým imigrantům či svobodným zednářům.¹⁴⁰

Český antisemitismus měl v období druhé republiky vzrůstající tendenci, výpady proti židům se nadále neomezovaly jen na ultrapravicový tisk - antisemitská propaganda ovládla nejen Stříbrného deníky, ale i agrární či katolický tisk. V Praze se objevovaly letáky a nápisy typu "Ženy pozor na židy", "Lékař žid - životu nebezpečno", "Židi ven!", "Pozor na peníze- ŽID" a výzvy k bojkotu židovských obchodů typu "Češi kupujte u Čechů!".¹⁴¹

Na základě rasového principu byli židé postupně vylučováni z českého národa a jejich méněcenné postavení ve státě bylo akceptováno i vládními kruhy, např. Strana národní jednoty ve svém programu Zásady kulturní politiky SNJ požadovala vyloučení židů ze

¹⁴⁰ Rataj, s.94 a s.102.

¹⁴¹ Rataj, s.102-118.

všech kulturních oborů jako akt "kulturní sebezáchovy národa",¹⁴² odnož SNJ Mladá národní jednota ve svém programu uvedla, že "*národ je útvar přirozený, daný krví, jazykem a půdou, k němuž nelze přistoupiti pouhým projevem vůle. Proto Židé, kteří jsou národem zvláštním, i když mluví některým slovanským jazykem, nejsou našimi národními příslušníky. Židé budou zásadně považováni za jinonárodní menšinu a jejich právní postavení bude upraveno zákonem. Židé členy [MNJ] býti nemohou.*"¹⁴³

V těchto souvislostech pak nepřekvapí prohlášení bývalého poslance za SdP E.Kundta, který koncem října 1938 v memorandu určeném pro říšské kancléřství doporučuje vhodné stanovisko nacionálně socialistické propagandy: "*Jelikož český národ je dnes zvláště zralý pro cílevědomý boj proti Židovstvu, musí se zvláště výrazně zdůrazňovat svedení českého národa Židovstvem.*"¹⁴⁴ Antisemitismus se tak stává jakýmsi ideovým tmelem česko-německého porozumění, nosnou konstrukcí, která nacistickou propagandu namířenou na ČSR drží pohromadě.

Ze srovnání zastoupení jednotlivých propagandistických témat vysílání Pravda vítězí vyplývá, že v případě českého vysílání je antisemitismus jednoznačně nejzastoupenější kategorií, v průběhu října 1938 se ve vysílání v různých formách vyskytuje téměř dvakrát častěji než druhé nejčastější téma - antibolševismus. Skoro stejně často se antisemitismus využívá i ve slovenském vysílání (první místo však patří pro říši mnohem potřebnější protičeské propagandě - viz obr.2), jistě i z toho důvodu, že hlasatel Mutňanský byl sám velmi zarytým antisemitou, ve své horlivosti často předčícím své nadřízené.¹⁴⁵ Však také jedním z jeho nejoblíbenějších a nejopakovanějších hesel bylo "*žid bol, je a bude našim najvetšim nepriateľom a nešťastím*".¹⁴⁶

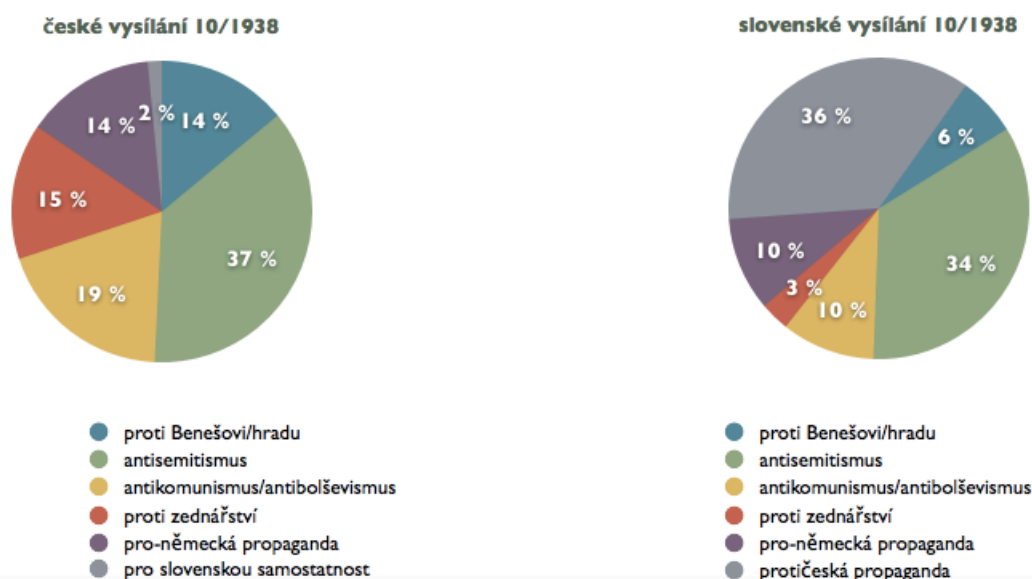
¹⁴² Gebhart, Kuklík, s.188.

¹⁴³ Ideový řád MNJ - Večer, 24.12.1938, č.386 (Rataj, s.103).

¹⁴⁴ Memorandum o zacházení s českým obyvatelstvem z 29.10.1938, Čelovský, So oder so, s.192.

¹⁴⁵ Delfiner, s.17.

¹⁴⁶ např. SK 18.11.1938, 13:11.

obr.2

Jako již tolikrát v minulosti byli židé opět označeni za hlavního viníka, tentokrát evropské krize. Např. 3.října 1938 rozvinul vídeňský rozhlas teorii o tom, že za nespravedlivým versailleským systémem a Společností národů jako garantem kolektivní bezpečnosti stojí *“židovstvo se svými tajnými a polotajnými organizacemi, se svými za války shrábnutými penězi, se svými úmysly přivoditi revoluci v boji všech proti všem, nevyličitelný zmatek a konec evropské civilizace, na jejíchž troskách by si pak zřídilo židovskou světovládu.”*¹⁴⁷

Říšské vysílání chtělo přesvědčit posluchače, že už sama státotvorná iniciativa T.G.Masaryka i Edvarda Beneše vycházela především z podpory židovstva, což pro absenci faktických důkazů sdělují alespoň *“dopisy od posluchačů”*:

“Dostali jsme dopis, abychom nevyvěšovali v den 28.října československé vlajky, protože trojúhelník modré barvy byl vpašován Masarykem do státní vlajky jako polovina židovské hvězdy, modrá barva pak jest barvou židovstva, aby tak bylo

¹⁴⁷ 3.10.1938, 19:30.

židům již z vlajky jasno, že již při vzniku Československa měli židé přinejmenším z poloviny moc v rukou."¹⁴⁸

*"Uvádíme dopis z pera českého žida: Co křičíte stále do světa proti židům v Československu. My židi jsme republiku udělali, proto také máme právo vyžírati jí."*¹⁴⁹

Židé jsou synonymem morálního úpadku a bez skrupulí na neštěstí Československa vydělávají: *"Právě se dozvídáme, že generální ředitel Vítkovických železáren Federer opustil Československo. Zas jeden ze židovských válečných štváčů, kteří rozdmýchávají neodpovědným způsobem pražskou válečnou politiku a přitom vydělávají obrovské sumy, ukázal Československu paty."* Vysílání pokračuje výčtem dalších židů a částek, které vydělali na dodávkách pro čs. armádu, a uzavírá slovy: *"Český národ nahlíží čím dále, tím více, kdo byli původci katastrofální politiky pana Beneše."*¹⁵⁰ A aby snad nikdo nezůstal na pochybách, o kom je řeč: *"Ne Hitler, nýbrž žido-bolševická internacionála připravila Čechy o jejich historické hranice."*¹⁵¹

Stylizace českého národa do oběti židovského spiknutí je typickou výchozí pozicí tehdejší antisemitské propagandy. Ta dále stavěla i na propojení židovstva s bolševickou ideologií: *"Rozvrat a požáry, vraždy a hrabivost, pomstychtivost a zničení křesťanské kultury, to' ona rudá stuha, táhnoucí se za kulhajícím židem, kde se dostal svým žido-marxismem ku státní moci."*¹⁵²

Součástí protizidovské kampaně je napadání lékařů, advokátů i umělců, které snad u některých posluchačů mohlo padnout na úrodnou půdu, a to převážně díky obavám z hospodářské konkurence:

¹⁴⁸ 27.10.1938, 19:30.

¹⁴⁹ 29.10.1938, 19:30.

¹⁵⁰ CZ 21.9.1938, 14:20.

¹⁵¹ CZ 2.10.1938, 23:00.

¹⁵² CZ 26.9.1938, 14:00.

*"Je známo, že je celý československý film v židovských rukou. Je známo, že kdejaký židovský emigrant, sotva přičichl do Československa, dostal ihned na Barrandově místo. Hlavním ředitelem filmových ateliérů na Barrandově je záhřebský žid Reichelt. Hlavními machry jsou tam páni Sonnenfeld a polský žid Auerbach a celá řada jiných kudrnatých čechoslováků. /.../ Celá Praha ví, že byli a jsou dnes v tomto tak zvaném českém podniku herci i režiséři a arijsí statisté vyhladovělymi a ubohými otroky této židovské kliky. Tento židovský ksindl ovládá a vyrábí dodnes takzvané národní české umění."*¹⁵³

Lékaře dokonce staví do pozice tyranů pohrdajících Hippokratovou přísahou:

*"Židovští lékaři, sebeneschopnější, vedrali se na nejlepší a nejzodpovědnější místa. Celé tisíce potratářů napomáhají podlomiti životní sílu a zdraví celého českého národa."*¹⁵⁴

*"Židovští lékaři týrají slovenské dělníky. Z Trenčína nám oznamují, že slovenské dělnictvo veřejně žádá, aby slovenské dělníky ošetřovali jen křesťanští lékaři. Jest až neuvěřitelné, že více než jedna polovina lékařů okresních nemocenských pokladen jsou židé. Naši stateční dělníci hlásí, že židovští lékaři zacházejí se slovenskými dělníky nejhrubším způsobem."*¹⁵⁵

Samozřejmě nesměly chybět příběhy dále ilustrující židovskou amorálnost a troufalost:

"Co jsou židé? Rozkladný živel v každém státě. Znemravňují ženy, čímž poškozují i dorost, svádějí chudé úředníky k úplatkářství, dívky z prostých rodin svádějí, aby je posléze odkopli a zničili jim život, což židovkám nedělají a dělat nesmějí, podle Talmudu. Vplížili se i do nejpřednějších rodin, kdež získávají buď peníze, nebo procovským vystupováním a dary mladé dívky, když to nešlo za milenky, tedy za

¹⁵³ CZ 29.10.1938, 19:30.

¹⁵⁴ CZ 13.10.1938, 14:15.

¹⁵⁵ SK, 5.10.1938, 13:30.

manželky. Mimo to ožebračují soustavně národ, nabízejí malým lidem zboží na splátky, aby je posléze obrali o poslední.”¹⁵⁶

Ve slovenském vysílání jsou židé téměř vždy spojováni s Čechy, obě menšiny jsou společně obviňovány z vykořisťování Slovenska, jehož obroda je podmíněna jejich vyhnáním: *”Na Slovensku máme ještě dnes 400.000 Čechů a židů, kteří nám berou náš chléb. Ze Slovenska se musí ztratit Češi později, ale židé hned.*”¹⁵⁷

Téměř v duchu udavačské rubriky časopisu *Vlajka* “Žán Kudla se ptá” či udavačských rubrik od roku 1940 vycházejícího týdeníku *Arijský boj* slovenská redakce také poukazovala na konkrétní případy, ve kterých se židé tak či onak morálně provinili, uváděla jejich jména a občas i adresu:

”Obchodníčka smiešanym tovarom v Malackách, židovka Formanová, číslo domu 917, surově urazila slovenský národ. Vyslovila se tak, že Slovácia sa nechcu snášat so židy a preto by ich bolo treba повеšat. Povedala to židovka, ktorá od prevratu žije zo slovenských mozolov a ešte by nás za to chcela повеšat.”¹⁵⁸

Mutňanský ve svých antisemitských konstrukcích možná občas zašel až příliš daleko, jako například v této zprávě:

”Dozvěděli jsme se od slovenské tiskové kanceláře, že na Slovensku protizidovská nálada jest velká, protože židé nejrůznějším způsobem agitují, aby Slovensko ztratilo co nejvíce území. Tuto svojí nehoráznou a podkopnou činnost podporují co možně. Na takovouto propagandu poskytli již 2 miliony /.../ Jest už na čase, aby se židovská otázka definitivně vyřešila na Slovensku a židovská moc se znemožnila. Slovenský lid odjakživa úžasně trpěl od židů, jak morálně, tak hmotně.”¹⁵⁹

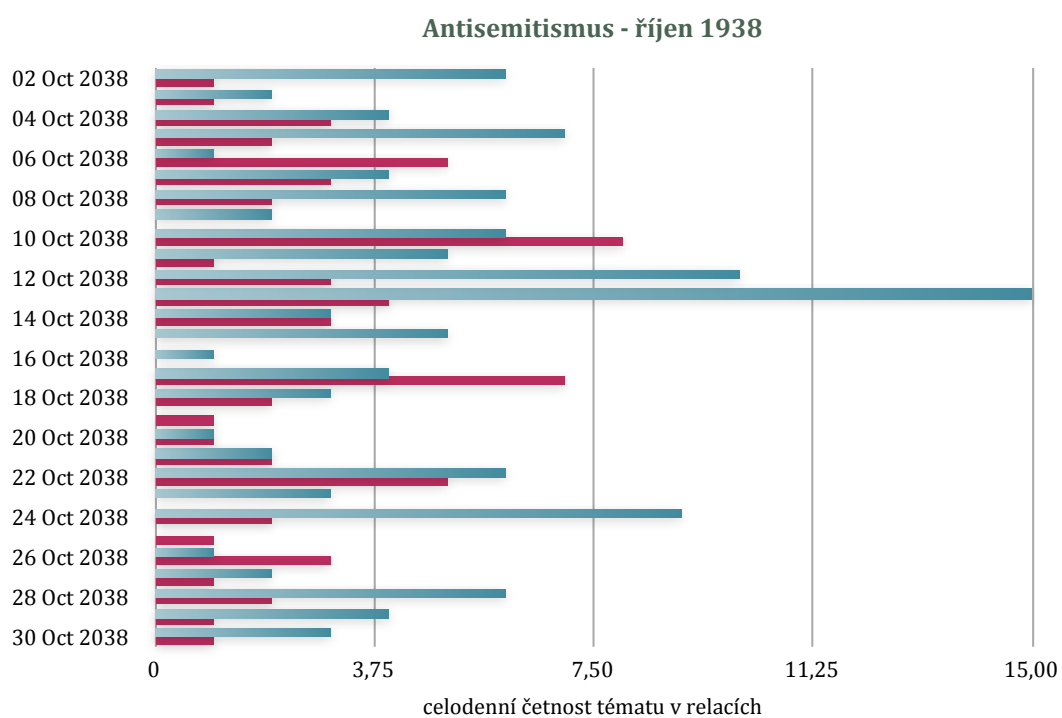
¹⁵⁶ CZ 4.10.1938, 14:15.

¹⁵⁷ SK 30.10.1938, 19:42.

¹⁵⁸ SK, 17.10.1938, 14:30.

¹⁵⁹ SK, 13.10.1938, 14:25.

Židé zde škodí Slovákům nejspíš jen proto, že jsou od přírody zlí a nepřející, jiný důvod pro snahu připravit Slovensko o co nejvíce území se hledá jen těžko – představa, že by maďarsky mluvící židé chtěli po vzoru sudetských Němců začlenit obývaná území zpět do antisemitsky orientovaného Maďarska je absurdní. I konkrétnost vynaložené částky svědčí o smyšlené teorii z množiny židovských konspirací.

obr.3

4.1.3 Anti-bolševismus

Již od roku 1936 bylo Československo německým tiskem napadáno jako předsunutá bašta bolševismu ve střední Evropě, zejména kvůli uzavření obranně-spojenecké smlouvy z r.1935 se Sovětským svazem. Za účelem diskreditace ČSR v očích západní veřejnosti německá média přinášela nepravdivé zprávy o budování sovětských letišť a přítomnosti sovětské armády na našem území.¹⁶⁰ K tématu bolševizace ČSR se pak v nadcházejících letech říšská média pravidelně vracela.

Bolševické nebezpečí hrozící z Prahy bylo oblíbenou kartou Josepha Goebbelse; strach z dalšího šíření ruského teroru byl mocným hybatelem veřejného mínění. V červnu 1938 si Goebbels zapsal: *“Náš zástupce DNB v Praze zase jednou udělal hloupost. Sice lže, ale tak ostýchavě, že to i ten nejhloupější pozná. Dám ho vystřídat. Musí tam přijít pravý propagandista a psycholog. Celý německý tisk opět bouří proti Praze. Mé nové heslo – bolševismus – zabralo.”*¹⁶¹ O pár týdnů později pak: *“Zařizuji vydání knihy¹⁶² namířené proti Praze s dokumentárními důkazy o její závislosti na bolševicích. To bude bomba.”*¹⁶³

Antibolševická kampaň měla pro říšskou propagandu zásadní význam; poskytovala politickou i morální záminku pro Hitlerovu agresivní politiku tím, že ho stavěla do pozice jediného ochránce Evropy před bolševickou expanzí a terorem. A Pravda vítězí nenechá posluchače na pochybách, na které straně stojí: *“Bylo docela jasno, že mocný a hrdý národ nestrpí uprostřed svého osídlovacího území pářeníště bolševického moru, jímž bylo Československo dosavadní se svými zaprodanými vůdci.”*¹⁶⁴

¹⁶⁰ Čelovský, Mnichovská dohoda, s.111-113.

¹⁶¹ Goebbels, Die Tagebücher, 16.6.1938 (In: So oder so, 151).

¹⁶² Karl Vietz, *Verrat an Europa – Ein Rotbuch über die Bolschewisierung der TschechoSlowakei*, Berlin 1938.

¹⁶³ Goebbels, Die Tagebücher, 16.6.1938 (In: Čelovský, So oder so, 154).

¹⁶⁴ CZ 2.10.1938, 23:00.

Následující ukázky antibolševické kampaně české redakce ilustrují využití strachu jako nástroje propagandy. Líčí hrůzy ruské občanské války, popravy a hladomory v sovětském Rusku – v první ukázce v obecnější rovině, ve druhé naopak s hrůznou konkrétností. Šíření strachu je velmi účinnou zbraní – čím více se lidé bojí, tím jsou manipulovatelnější, a pokud se vystrašeným lidem nastíní možnost preventivní akce, jsou náchylnější se jí zúčastnit.¹⁶⁵

Vídeňský rozhlas posluchačům přinášel pokřivený mediální obraz tehdejší politické situace - na jedné straně konfliktu stála ČSR, zaprodaná politikou své vlády do rukou Moskvy a židovstva a štvoucí svět do války, na druhé spravedlivá a silná Říše, ochránce před bolševickým terorem a strážce evropské stability. Zmíněnou “preventivní akcí” vystrašeného publika by tedy v tomto případě bylo uchýlit se pod její ochranu. Zjednodušeně řečeno – kladení odporu uvrhne zemi v chaos a válku, podvolení se Německu zajistí mír.

“Co se pro Československo chystá? Rudá bolševická revoluce. Moji milí krajané, milá krajanko! Bolševistická revoluce jest nejhroznější věc na světě. Je to propuknutí něčeho, co žádná moc nezastaví, vypuknutí nejnižších instinktů zkázy a ničivosti. Začátek děsného hromadného vraždění. /.../ Ty sám, tvá žena, tvůj muž, tvé dítě, tvůj otec, tvá matka budou zvířecím způsobem zavražděni. Bolševistická vražda se nezastaví před ničím na světě. Zuří jako smyslů zbavená a nemilosrdně se opájí krví. Jest známo, že se právě v naší vlasti, v Československu, chystá pro nejbližší dobu právě takovéto vraždění. Bolševik drží v ruce nůž, ostatní jest pro něj jen otázkou času. Naše vlast, kterou tolik milujeme, má být vydána na pospas rudé chátře. Naši příbuzní a známí jsou v největším nebezpečí. A proč vše to?

¹⁶⁵ Pratkanis a Aronson, s.164.

Protože Moskva tomu chce tak. Protože Moskva, to jest židovstvo, chce si dobýti světovlády.”¹⁶⁶

Typické je automatické rovnítko mezi bolševismem a židovstvem. Propaganda nemusí vysvětlovat, z čeho toto spojení pramení - stačí neustále opakovat. Ve druhé ukázce už se slovo bolševik už ani neobjevuje, je plně nahrazeno slovem žid:

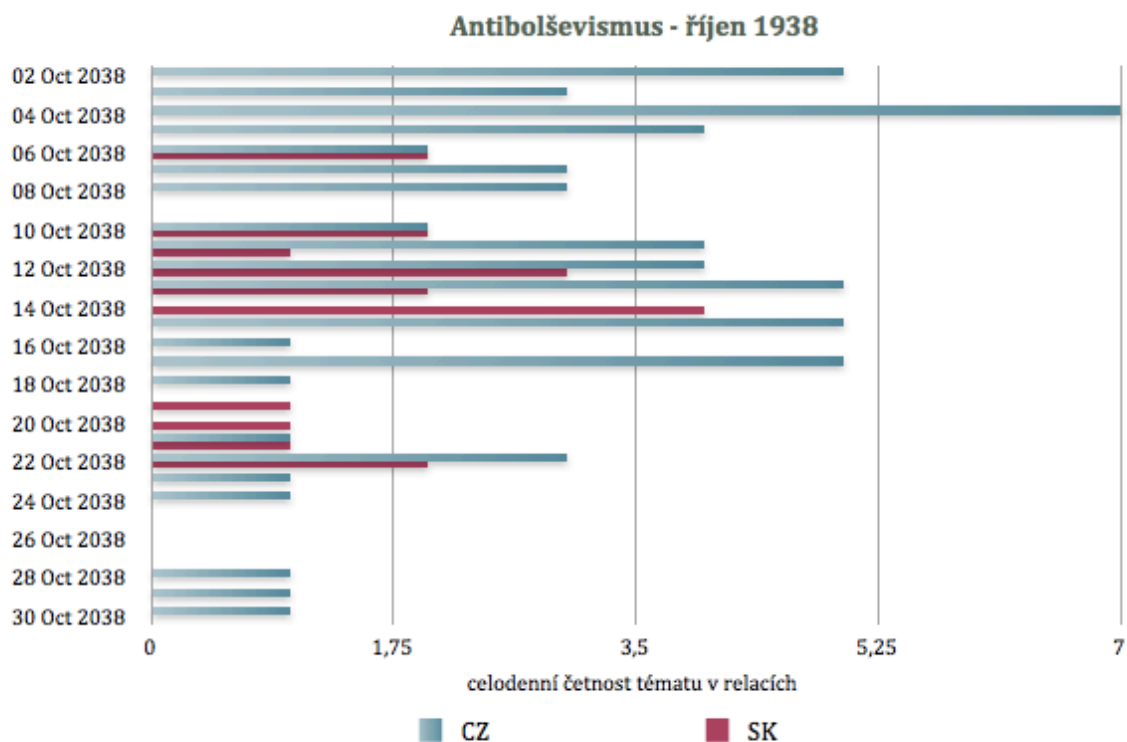
*“Židé si přivezli z Číny odborníky mučení. Mučili s neobyčejnou klidností a každá ves a každé město měly své lidské jatky. Dávali ruce svých obětí do vařící vody, pak jim stahovali z rukou kůži a nazvali to klekáním rokaja. Párali svým obětem břicha, upevnili několik střev na kůl a pohaněli pak nešťastníka kolem kůlu, takže se namotal sám za živa na kůl. Zahrabávali své oběti až po krk do země a vypalovali jim oči. Krajané, takto mučili a vraždili v Rusku židé /.../ Antikrist zdvíhá hrozivě svou pitvornou tvář. Naše vlast, Evropa, je v nebezpečí. Démon vztahuje v noci svou ruku do kultivované střední Evropy. Krev, teror, oheň, bída, neštěstí, vražda a válka jsou jeho průvodci. Hrozná to metla lidstva.”*¹⁶⁷

Ve slovenském vysílání hraje téma bolševismu o něco menší roli, většinou se odbyde v té době obvyklým propojením s židovstvím (žido-bolševická lůza). Jestli to bylo částečně způsobeno tím, že redaktor Mutňanský údajně inklinoval spíše k levici,¹⁶⁸ se můžeme jen domýšlet.

¹⁶⁶ CZ 10.9.1938, 19:30.

¹⁶⁷ CZ 10.9.1938, 19:30.

¹⁶⁸ Delfiner, s.12.

obr.4

Téma bolševismu ve vysílání nejsilněji rezonuje v průběhu září 1938, kdy hlavním cílem propagandy bylo podpořit německé úsilí o obsazení Sudet. Antibolševická kampaň byla často zároveň kampaní proti prezidentu Benešovi, který se stal jakousi personifikací vazeb ČSR k Moskvě. Obě kampaně tudíž vrcholí okolo data prezidentova odstoupení 5.10.1938 (viz *obr.1* a *obr.4*).

4.1.4 Anti-zednářská kampaň

Nacionální socialismus v rámci své ideologie vnímal svobodné zednářství jako nástroj židů, a tak ho také prezentoval. Často užívaný pojem „židozednářství“ měl veřejnost utvrdit o tomto propojení a vytvořit dojem, že tajná organizace židů skrze složité společenské vazby de facto řídí, nebo se pokouší ovládnout světové dění. Neveřejný,

částečně utajený charakter zednářských lóží se svými podivnými rituály této konspirační teorii nahrával, stejně tak jako fakt, že členové zednářských lóží byli často vlivní lidé, takže mnoho významně postavených židů bylo zároveň zednáři.

Poukázání na členství v zednářských lóžích bylo jedním ze způsobů, jak zaútočit na nepohodlné elity.¹⁶⁹ Zednářem byl i prezident Beneš a v propagandou etablovaném spojení zednářů s bolševiky pak bylo snadné vykládat obrannou smlouvu ČSR-SSSR z r.1935 i falešné naděje vkládané do Moskvy jako spojence v září 1938 jako akt zrady na českém národě:

„V čsl. politice rozhodovaly však odjakživa zájmy židozednářské, t.j. židobolševické, směřující k pevnému semknutí Prahy s Moskvou. Toto dílo dokončil president Dr. Edvard Beneš.“¹⁷⁰

Ještě před mnichovskou konferencí Pravda vítězí apeluje na českou justici a policii, aby proti zednářům zasáhla, protože je to “v zájmu národním i státním“:

„Je vám i policii známo, že se v Praze tajně scházejí lidé s temnými záhadnými cíli, individua štítící se světla i veřejné kritiky sestávající většinou v těchto sdruženích z cizích židů. Jsou to tzv. Svobodní zednáři, jejichž tajná střediska nebude zajisté zatěžko ani vám, pane státní nádvladní, ani policii v Praze zjistiti. (...) Jen řádný veřejný soud nejlépe může je přimět, aby vysvětlili, odkud jsou prameny jejich bohatství. Možná jest, že jsou to humanitářští požívači kokainu nebo mezinárodní obchodníci s křesťanskými děvčaty. Snad jsou oboje.“¹⁷¹

¹⁶⁹ např. útoky na plukovníka generálního štábu Moravce (11.10.1938, 14:15 a 15.10.1938, 14:20), kterého v období jeho počínajícího ideového přerodu po Mnichovu vídeňský rozhlas označuje za „židozednářského chameleona“ a vysmívá se jeho „nebohým novinářským pokusům“ v Lidových Novinách „žida Jara Stránského“ a jeho články označuje za „šmejdy“.

¹⁷⁰ 7.10.1938, 14:15.

¹⁷¹ 25.9.1938, 23:00.

Svobodní zednáři jsou vykresleni jako zločinci, tyjící z nevinných lidí, kteří se spolčují tajně, což jistě vypovídá o jejich zákeřnosti a zlých úmyslech. Zednáři, stejně jako židé, představují i ekonomickou hrozbu:

„Tak se dovídáme z Uherského Hradiště: Žid Berger, zednář, žádal o povolení otevření živnosti pro 20 židovských přistěhovalců. Ovšem zničit arijské živnostníky a nasadit na jejich místa židy, to je jejich program.“¹⁷²

Na neblahý vliv zednářů na politický kurz Československa vídeňský rozhlas upozorňuje i v následující citaci, která je zároveň typickou ukázkou společného využití tří nejpopulárnějších motivů říšské propagandy, které šly často ruku v ruce – antisemitismu, antibolševismu a antizednářství:

„Tzv. demokratické státy podléhají naprostému diktátu mezinárodní kliky, jejímž výrazem jest svobodné zednářstvo a židovstvo celého světa a židovský bolševismus. /.../ Určité živly nechtějí připustiti pravdu, vysílanou každodenně říšským vysílačem vídeňským. Židovské zákulisí česky psaného židozednářského tisku posilovalo tento odpor vždy novými výmysly a lžemi. Proto ani nemohlo dojíti k jiným koncům. O to hroznější bylo procitnutí, neboť v rozhodném okamžiku zradila český národ nejen čsl. vláda, nýbrž i mezinárodní příživníci newyorkští, pařížští, moskevští a londýnští zradili své pomahače a zaprodance v čsl. vládě. Při tom však zavlékali český národ zároveň do války, která by byla vyhubila bezpochyby český lid. Této krvavé lázni a zkáze českého národa zamezily jen autoritativní státy svým neúprosným útokem na mezinárodní svobodné zednářstvo celého světa.“¹⁷³

Mezinárodní židozednářské spiknutí je potvrzováno i dalším skandálním odhalením pravdy o české vlajce, jejíž modrý klín je tentokrát označen za symbol světového

¹⁷² 24.10.1938, 23:00.

¹⁷³ CZ 30.10.1938, 19:30.

zednářstva. Stejně tak na padesátikorunovou bankovku bylo „vpašováno“ 20 zednářských znaků: „...aniž to národ tušil. Tímtéž způsobem vpašovali své lidi i své ideje na rozhodná místa, aniž je kdo postřehl. Působí tajně a pod zemí a oprádadají neviditelnou síti veškeren národní a veřejný život. Této síti nelze uniknouti. V ní se musí udusiti sebesilnější národní svéráz. Právě to jest cílem zednářské činnosti.“¹⁷⁴

Takto se opět nabízí jasná identifikace viníka a zdůrazňuje svedení a obelhání českého národa, který, přestože je silný, takovému rozsáhlému spiknutí nemohl odolat. Zároveň se snaží vyvolat strach z neznámého, zakukleného nepřítele, opředěného jakýmsi nekalým tajemstvím.

Často také české vysílání z Vídně volá po zákazu zednářských lóží a své posluchače odkazuje na Rysovu knihu:¹⁷⁵

„Jak dlouho budou smět prováděti exponenti židozednářů podzemní propagandu? Jak dlouho budou čachrovati židé v zednářských lóžích se životními zájmy národa a státu? Všude na důležitých místech jsou zakuklení židozednáři, kteří povedou národ do záhuby. O tom se může přesvědčiti každý smýšlející Čech knihou Jana Rysa „Židozednářství – metla světa.“¹⁷⁶

České zednářské lóže se ovšem v předtuše budoucnosti již během první poloviny října dobrovolně rozešly, Národní Veliká Lóže Československá 10. října, většina ostatních pak 15.října.1938.¹⁷⁷ Zastavením jejich činnosti tedy zednářství v Čechách formálně zaniklo. Přesto se v bulvárním (zejména Stříbrného) a pravicovém tisku nadále

¹⁷⁴ CZ 7.10.1938, 14:15.

¹⁷⁵ Rysovo antisemitské dílo vydala Vlajka v roce 1938. Kromě zednářské historie a mnoha faktických údajů o lóžích českých i světových a jejich členech se Rys snaží dokázat, že zednáři jsou ze své ideové podstaty židé a skrze svobodné zednářství naplňuje židovstvo svůj světovládný cíl. Takto Rys strhává zednářům jejich masku: „Posvátné pejzy jsou chytrácky přistříženy a magický nátěr zastírá skutečné rysy fysiognomie šalamounských intrikánů“ (s.35).

¹⁷⁶ CZ 24.10.1938, 23:00.

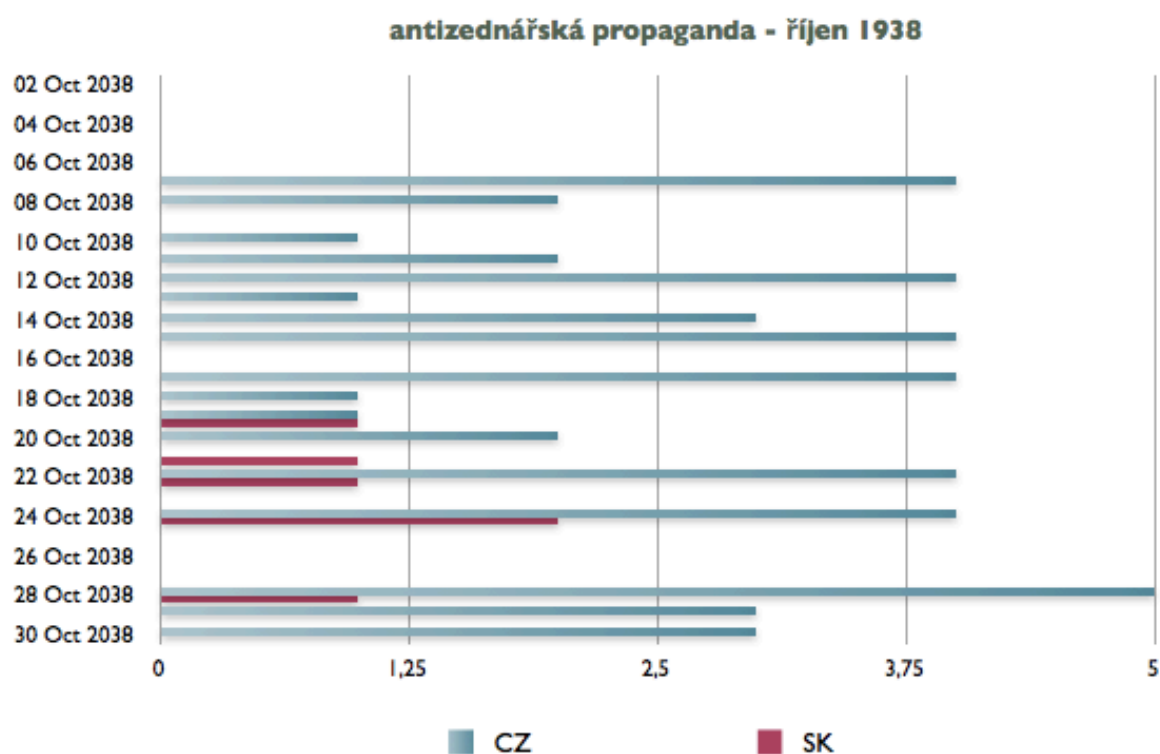
¹⁷⁷ Čechurová, s.338.

objevovaly spekulace o tom, že uspání lóží je jen fingované a že zednáři dále řídí kurz československé politiky.¹⁷⁸ Ve stejném duchu se vyjádřil i vídeňský rozhlas:

„Je možno aby zakuklení nepřátelé židozednáři a maskovaní bolševici se drželi i nadále na vůdčích a zodpovědných místech? Je možno aby tam prováděli na dále cíle mezinárodní kliky židobolševiků? Národ musí vyhledati nepřátele ve svém středu. Neboť zednáři a bolševičtí židé zůstali všude u svých koryt.“¹⁷⁹

Předposlední věta doslovně ilustruje jeden z hlavních záměrů říšské propagandy namířené na Československo – snahu odvrátit pozornost od pravého agresora. Kdo hledá nepřátele ve svém středu, plně se nesoustředí na nepřátele vně svých hranic.

V prepisech slovenského vysílání se antizednářská propaganda vyskytuje jen sporadicky. Nepoměr ve využívání antizednářské tematiky v českém a slovenském vysílání během října je jasně patrný z následujícího grafu:

¹⁷⁸ Čechurová, s.343-344.

¹⁷⁹ CZ 29.10.1938, 19:30.

Delfiner přitom uvádí, že Mutňanský užíval anti-zednářské rétoriky často, protože ji mohl propojit s antisemitismem, ve kterém si liboval. Navíc předpokládá, že na převážně katolickém Slovensku padaly tyto fráze na úrodnou půdu, protože katolická církev se stavěla proti svobodnému zednářství stejně jako nacionální socialismus.¹⁸⁰ Proč tedy v říjnu o zednářství Mutňanský téměř nemluvil?

Delfiner ve své kvalitativní obsahové analýze vychází z 51 záznamů relací. Několik pochází z prepisů přístupných v německých archivech, většina ale ze dvou knižních sborníků vydaných Ludovítem Mutňanským. Tyto záznamy pokrývají období šesti měsíců – od září 1938 do března 1939 - přičemž z října 1938 cituje jen dvě relace a v žádné se téma zednářů nevyskytuje. Není tedy úplně vyloučeno, že v časovém úseku, který sleduje tato práce, mohlo být téma zednářů dočasně odloženo.

Daleko pravděpodobnějším a prozaičtějším vysvětlením však je, že původní relace ve slovenském jazyce byly obsahově komplexnější a ne všechna témata byla vždy v prepisech zaznamenána. Ostatně již bylo zmíněno, že záznamy slovenského vysílání jsou v průměru o třetinu kratší než záznamy českých relací.

Dále je pravděpodobné, že českou stranu (prepisy se posílaly v kopii na ministerstvo vnitra) zajímala spíše témata, která se jí bezprostředně týkala a mohla pro stát představovat potenciální riziko. Z toho důvodu se mohla radionaslouchací služba v prepisech slovenského vysílání zaměřit hlavně na protičeskou kampaň, která mohla podryvat integritu československého státu.

4.1.5 Protičeská propaganda /slovenská autonomie

Probouzení protičeských nálad na Slovensku nebyl pro říšskou propagandu jednoduchý úkol vzhledem ke společné historii a vzájemným vztahům obou slovanských zemí, které

¹⁸⁰ Delfiner, s.13.

posledních 20 let tvořily společný stát. Naneštěstí se mohla opřít o autonomistickou HSLS představovanou nejprve katolickým knězem Andrejem Hlinkou, po jeho smrti v srpnu 1938 pak budoucím prezidentem Slovenska Jozefem Tisem. Jakýmsi mučedníkem a hrdinou byl pak hlasatelem slovenské redakce Mutňanským často vzývaný poslanec za HSLS a univerzitní profesor Vojtěch Tuka, představitel radikálního separatismu, vězněný od roku 1929 za špionáž ve prospěch Maďarska.¹⁸¹

Jednostranné vyhlášení autonomie 6.října 1938 a následné formování slovenské vlády vzbudilo v Mutňanském euforii, kterou dokázal posluchačům zprostředkovávat po mnoho dní:

*“Slováci, Slovenky, dnes všetci na cestu slobody Slovenska, odhodte legitímácie ako pamiatku najhoršieho sna, odhodte legitímácie, ktoré vás väzaly k nepriateľom národa.”*¹⁸² Kromě nepřátel národa byli Češi označeni i za kolonisty, cizopasníky a příživníky či dokonce hyeny.¹⁸³

Ovšem základní taktikou protičeské propagandy bylo spojení Čechů s židy. Pokud se vyzývalo k řešení otázky židovské, zároveň s ní se musela řešit i otázka česká.¹⁸⁴ Češi a židé byli příčinou slovenské bídy a pokud budou zbaveni moci, Slovensko bude konečně bohaté a svobodné:

*“Slovensko je krásna zem. Slovenský lid je jeden z najlepších na svetě. Inteligentní, pracovitý a statočný. Ale Slovensko nevlastnia Slováci. Hmotne slovenský ľud je najbídnejším národom československým. Politicky vládnu na Slovensku Češi a ekonomicky Češi a židia.”*¹⁸⁵

¹⁸¹ Borovička, s.235.

¹⁸² SK 14.10.1938, 13:25.

¹⁸³ SK 10.10.1938, 13:25, SK 11.10.1938, 14:25, SK 29.10.1938, 19:30.

¹⁸⁴ např. SK 21.10.1938, 13:26.

¹⁸⁵ SK 2.10.1938.

“...[česká byrokracie a židovstvo] je silnější než sám stát. Na Slovensku je pokrok hlavně technický, ale z pokroku tohoto těží jen Češi a židé!”¹⁸⁶

Za tímto navázáním protičeské kampaně na antisemitismus stojí snaha o přenesení části negativních sentimentů pociťovaných publikem vůči židovstvu i na Čechy. Zatímco protičesky se v této době vymezovala jen úzká část slovenského politického spektra a pravděpodobně ještě mnohem užší část slovenské veřejnosti, antisemitismus byl ve společnosti mnohem rozšířenější a tvořil tak jakousi ideovou bránu, kterou se říšská propaganda snažila posluchačům vnutit i méně akceptovatelné ideje (obraz Čechů jako nepřátel):

“Dvacetileté spolužití s českým národem dokázalo, že se v Praze dívali a dívají stále na Slovensko jako na kolonie. Dnes jest na Slovensku 300.000 zaměstnaných Čechů, a to na nejvýhodnějších místech. Všechno jest v českých rukou, a co není, je židovské. Pro Slováky není ani naděje. Úřady a podniky jsou obsazeny mladými Čechy a Slováci musejí čekat alespoň 20 až 30 let, aby došlo na ně.”¹⁸⁷

Motiv “vyžírání” Slovenska Čechy a židy se v Mutňanského relacích opakuje pravidelně. Velmi často se snaží vzbudit ve slovenských posluchačích strach z ekonomické budoucnosti země v případě, že proti Čechům a židům nebude okamžitě zakročeno. Největší hrozbou jsou pak čeští a židovští imigranti ze Sudet:

“Je celkem pochopitelné, že Praha za všech okolností bude se snažit podržet Slovensko, aby umístila sta a statisíce českých úředníků, zaměstnanců, robotníků, které odstoupením německých, maďarských a polských krajů zůstali bez vlasti. A co myslíte, bratři a sestry? Kam ti půjdou? Vyžírat Slovensko!”¹⁸⁸

¹⁸⁶ SK, 4.10.1938, 13:28.

¹⁸⁷ SK 3.10.1938, 19:46. Téměř identická zpráva vysílána i o den později, jen počet Čechů zaměstnaných na Slovensku se snížil na 100.000. 26.října už je celkový počet 400000, 27.10 pak 49000.

¹⁸⁸ SK 2.10.1938, 23:26.

V době bezprostředně následující po mnichovské konferenci se ve vysílání uvádí počty českých dělníků relokovaných na Slovensko a slovenská města, ve kterých byli okamžitě zaměstnáni (na úkor zaměstnanosti slovenského obyvatelstva).¹⁸⁹ Dále se zdůrazňuje obrovské nerostné bohatství, kterým Slovensko disponuje, a které chtějí Češi použít jako záruku za 50 milionovou půjčku od Velké Británie.¹⁹⁰

Kampaň vrcholí ujišťováním, že zahraniční Slováci jsou připraveni vrátit se domů a i s tolik potřebným kapitálem, který hodlají investovat do slovenského průmyslu - ovšem nejprve žádají podání návrhu zákona pražské vládě, aby Slovensko museli opustit všichni, kteří se přistěhovali po roce 1918.¹⁹¹ Vše v duchu hesla *“Slovensko Slováckům a slovenský chléb jen do slovenských rukou!”*¹⁹²

Dalším motivem protičeské propagandy je politický útlak, kterému bylo Slovensko po 20 let vystaveno. Zosobněním tohoto útlaku byl uvězněný autonomista Tuka, kterého Mutňanský označuje za *“slovenského martýra”*¹⁹³ a buditelského učence. Tukovi byla v říjnu 1938 udělena amnestie, *“Pravda vítězí”* několikrát informuje o jeho vítaném příjezdu na Slovensko a návratu k politické práci a zdůrazňuje, že za Tukovým uvězněním nestála údajná špionáž, ale fakt, že Tuka odhalil tajnou klauzuli Martinské deklarace (později zfalšované). Ta prý omezovala platnost státoprávního uspořádání ČSR na 10 let, po uplynutí této doby měl slovenský lid rozhodnout hlasováním, zda chce ve společném státě s Čechy setrvat i nadále. Toto právo bylo Slováckům upřeno. Z Tukových závěrů tedy vyplývá, že Češi jsou na Slovensku de facto okupanty.¹⁹⁴

Stylizace Slovenska do oběti české zvuče pak dále umožňuje poukázat na paralelu mezi slovenským a německým národem - Slováci trpí českým útlakem podobně, jako sudetští

¹⁸⁹ Např. SK 2.10.1938, 23:26, 5.10.1938, 14:30.

¹⁹⁰ SK 4.10.1938, 13:28 a 14:27, SK 22.10.1938, 19:40.

¹⁹¹ SK 10.10.1938, 13:25 a 19:45, 26.10.1938, 19:40.

¹⁹² SK 5.10.1938, 13:30.

¹⁹³ Mutňanský, s.5.

¹⁹⁴ SK 29.10.1938, 19:30.

Němci, a podle nacistického principu sebeurčení národů mají tudíž právo na život ve vlastním státě. Češi byli v Mnichově poraženi a nadále nemají nárok situaci jakkoliv ovlivňovat:

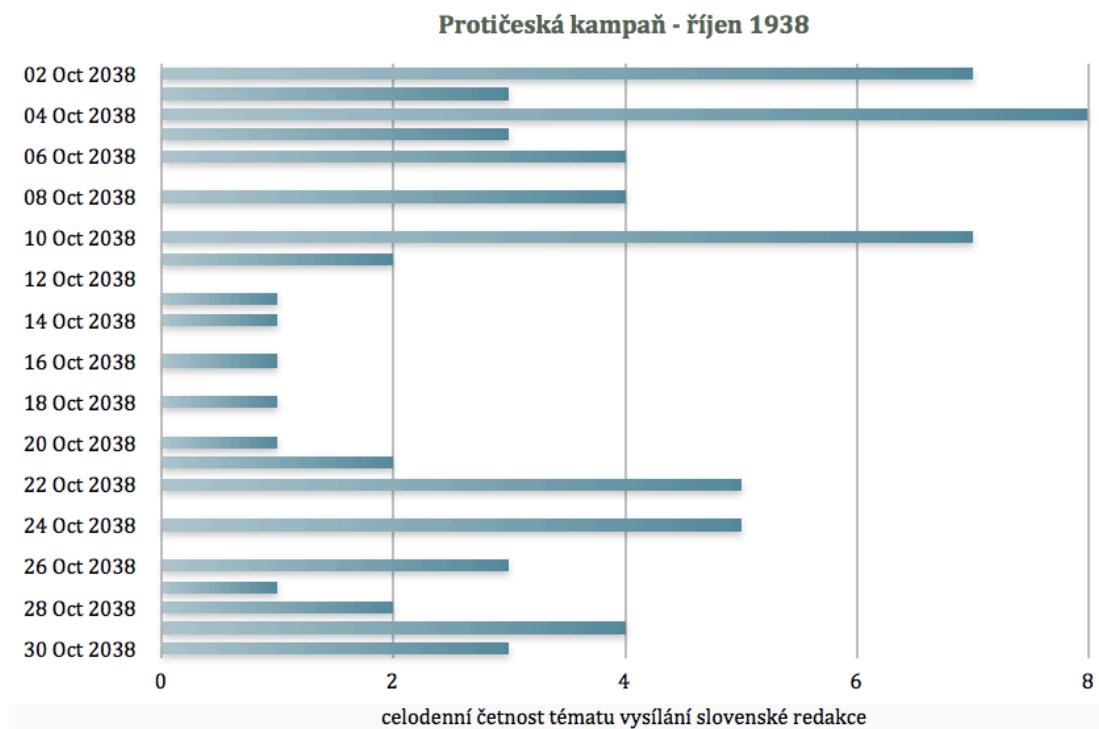
“Otázka Slovenska leží v rukou Hitlera, Mussoliniho a francouzské a anglické vlády. Slovenský lid si zařídí budoucnost v rámci kterého státu chce a slovenská pravda zvítězí právě tak, jako německá, polská a maďarská.”¹⁹⁵

Poslední ukázkou snahy o potlačení slovanské vzájemnosti je pseudovědecké objasnění rasového původu Slováků, kteří mají k Němcům geneticky blíže, než kdy tušili:

"Několik slov o slovenské rasové otázce. Znamý badatel rasové otázky Arnošt Wagner zabýval se rasovou otázkou slovanských národů a v této zajímavé a pro nás vzácné práci dočítáme se následující: Slovanské národy pocházejí z tzv. dinárské rasy. K této dinárské rase patří tyto národy: Slováci, Srbové, Chorvati, Slovinci, Ukrajinci. Poznámám, že Češi ne. Tím je dokázáno, že je konec legendy, že Slováci jsou větví českého národa. Týž badatel charakterizuje tělesné a duševní vlastnosti Slováků takto: jsou vysocí, urostlí, mají svižný postoj a v jejich žilách proudí vedle germánské i gótská krev. Jejich povaha je upřímná, statečná, chladnokrevná, mužská, tvrdá, bojovná, nebojácná a věrná. Tyto tělesné a duševní vlastnosti jsou právě rozdílem mezi Slováky a okolními národy, které nepocházejí ani z dinárské, ani z germánské rasy."¹⁹⁶

¹⁹⁵ SK 3.10.1938, 19:46.

¹⁹⁶ CZ 22.11:1938, 13:10.

Jako protipól protičeské kampaně slovenské relace lze v českém vysílání sledovat podporu slovenského boje za samostatnost. Během září české relace několikrát podpořily slovenské autonomisty buď prostým odvysíláním jejich požadavků,¹⁹⁷ nebo odsouzením Lidových novin za článek obviňující HSLS ze zrady za jednání s SdP o společném postupu proti ČSR,¹⁹⁸ či přímo výzvami k zakládání slovenských legií a ozbrojenému boji za slovenskou svobodu.¹⁹⁹ Po vyhlášení slovenské autonomie se česká relace raduje nad slovenským vítězstvím, ovšem vyjadřuje i obavy, do jaké míry se Slovensku skutečně podaří osamostatnit. Požaduje slovenské referendum ve věci úplné samostatnosti a pro Slovensko úplnou svobodu v duchu práva na sebeurčení.²⁰⁰

Že tyto názory jdou zcela proti českým zájmům ilustruje i pobouření nad nespravedlností, že na „skoro nesnesitelném státním dluhu, který zavinil skoro výhradně

¹⁹⁷ CZ 11.9.1938, 19:30.

¹⁹⁸ CZ 17.9.1938, 23:00.

¹⁹⁹ CZ 30.9.1938, 13:20.

²⁰⁰ CZ 7.10.1938, 19:35.

poslední president svou nesmyslnou válečnou politikou má tedy míti podíl i Slovensko...“²⁰¹

4.1.6 Pro-německá propaganda

Všechny výše jmenované pokusy říšské propagandy obvinít, rozeštvát a rozdělit by nebyly úplně bez předložení pozitivní hodnoty, jakési kladné alternativy k rozpadajícímu se světu a nejisté budoucnosti. Morálním kompasem se má československému publiku stát ideologie národního socialismu, která pomohla Německu k zásadnímu hospodářskému i politickému úspěchu.

Hned v prvním vysílání české redakce 3. září 1938 se mohl posluchač dozvědět, že Lipský veletrh odstartoval velmi slibně, je ve všech ohledech větší a lepší než minulý rok a Německo na něm udává krok: *„Zatímco se v celém světě zredukovala zase textilní a oděvní výroba přibližně o 19%, zvýšila se v Německu o 21%.“* 12. září se vysílání obšírně věnovalo Göringově projevu o „gigantickém vzestupu“ a naprosté hospodářské soběstačnosti Německa, které disponuje největšími továrnami světa. Vychvalovala se nulová nezaměstnanost, přebytky úrody, genialita vědců, úspěchy automobilového a leteckého průmyslu a skokový nárůstu bytové výstavby.²⁰²

Během října se stejně vychvalují opatření, která Německo zavádí na zabraném území:

„Již několik hodin po obsazení sudetského území německým vojskem začíná cílevědomé budování hospodářského a veřejného života. Plán zní: Každý jednotlivec musí dostati práci a tím slušné živobytí.“²⁰³

²⁰¹ CZ 7.10.1938, 19:35.

²⁰² CZ 7.9.1938.

²⁰³ CZ 17.10.1938, 19:30.

Vysílají se zprávy o humanitárním rozdělování obědů²⁰⁴ nebo o okamžitém přiznání finanční podpory všem nezaměstnaným sudetským Němcům („*dokud nebude nezaměstnanost odstraněna úplně*“)²⁰⁵. Upozorňuje se na množství žádostí českých obcí z okolí obsazených měst, kterými prosí o své včlenění do říše, protože odtržením území přišly o své tradiční hospodářské vazby a jsou tak „vydány napospas bídě“: „...*žádosti přibývá den o dne. Od úst k ústům jde heslo: S Německem do lepší budoucnosti.*“²⁰⁶

V těsné souvislosti s ódami na německé hospodářství je zdůrazňováno, že příkladnou spoluprací s Německem se i Čechům bude dařit lépe: „*Vzniká dobrý sousedský poměr, jenž může přivoditi mnoho dobrého.*“²⁰⁷ A zatímco Francie a Anglie se k finanční podpoře pomnichovské ČSR údajně staví poněkud vlažně, „*Německo jest jako vlidný soused zajisté ochotno pomoci ze všech svých sil.*“²⁰⁸

Vedle materiálních hodnot se proněmecká propaganda soustředí i na kladný obraz říše v rovině ideové. Prezentuje především myšlenku, že demokracie a s ní i staré uspořádání Evropy se ukázaly být špatnou cestou; naopak autoritativní stát je schopný zabezpečit blahobyt svého národa a zároveň osvíceně respektuje právo na sebeurčení všech ostatních národů. Stává se zárukou bezpečnosti pro všechny:

*„Společnost národů má dnes pro Evropu tentýž význam jako asi Liga pro lidská práva... Základem jejího uspořádání je dnes pro Evropu osa Berlín-Řím. Nezakládá se na papírových smlouvách, nýbrž na poctivé snaze dvou nekompromisních mužů vésti politiku rozumnou, která vede ohled na životní potřeby jiných národů a na zájem o zachování evropské kultury.“*²⁰⁹

²⁰⁴ CZ 20.10.1938, 13:15.

²⁰⁵ CZ 21.10.1938, 19:30.

²⁰⁶ CZ 17.10.1938, 19:30.

²⁰⁷ CZ 21.10.1938, 13:15.

²⁰⁸ CZ 18.10.1938, 19:30.

²⁰⁹ CZ 2.10.1938, 19:30.

O Hitlerově touze po míru pak svědčí hlavně často zmiňovaná údajná nabídka paktu o neútočení na 25 let,²¹⁰ kterou Beneš odmítl, „protože zájmy židovstva byly jiné.“²¹¹ Jinde vysílání cituje ústřední deník NSDAP Völkischer Beobachter:

*„Doufáme a očekáváme, že uznají i západní demokracie berlínská rozhodnutí za nový důkaz toho, že má velká nacionalistická říše velké vědomí evropské zodpovědnosti, touhu po míru a pevnou vůli k tomu žít se sousedy v míru a vzájemné shodě.“*²¹²

Obraz česko-německého konfliktu je vlastně říšskou propagandou zcela překroucen tak, že Německo staví do role oběti a ČSR do role bolševiky poháněného dřímajícího agresora:

*„Proč je o Německu rozšiřováno tolik lží a sprostoty? O tomto tématu mluvil v Norimberku šéf říšského tisku. Jeho vývody jsou velmi zajímavé. Dokázal pomocí příkladů z celého světa, o jejichž pravdivosti nelze pochybovat, že všechny tyto lži pramení ze židovsko-bolševické centrály.“*²¹³

O Hitlerovi se ve vysílání mluví zásadně s úctou a nevyřčeným obdivem. Zprávy o jeho projevech nenechají posluchače na pochybách, že jsou právě svědkem zásadní historické události, kterou s horečným napětím sleduje celý svět:

²¹⁰ Beneš koncem roku 1937 vedl dvě předběžná jednání o možnosti paktu ČSR-Německo se dvěma Hitlerovými důvěrníky, Maxem zu Trauttmansdorffem a Albrechtem Haushoferem. Jednání nebylo oficiální, dle Benešových slov bylo ze strany Německa obklopeno velikým tajnostkářstvím. V podstatě se jednalo o podobnou nabídku paktu, který Hitler r.1934 uzavřel s Polskem. Beneš v ní ale neviděl záruky, jen oslabení dosavadních spojeneckých smluv s Francií a Sovětským svazem. Navíc byl pakt podmíněn jakousi zárukou kulturní autonomie pro české Němce, která by podle Beneše vyústila v rozšíření nacismu do Čech a umožnila Německu podrývání integrity státu zevnitř. Jednání nikam nevedlo, Benešův protinávrh nadstavby již existující česko-německé arbitrážní smlouvy z Locarna již zůstal bez odpovědi (Beneš, s.118-125).

²¹¹ CZ 18.10.1938, 13:15.

²¹² CZ 14.10:1938, 13:15.

²¹³ CZ 9.9.1938, 19:20.

*„Za půl hodiny promluví v Norimberku vůdce a říšský kancléř Adolf Hitler. Celý svět očekává s ohromným napětím jeho závěrečnou řeč. Prozatím se zabývá světový tisk velkolepou řečí polního maršálka Hermanna Göringa“.*²¹⁴

A o den později:

*„Tato řeč Adolfa Hitlera byla vysílána po celém světě a celý svět jí naslouchal. Z Ameriky došly zprávy o tom, že tisíce a tisíce seděly u radiových přijímačů. Listy všech zemí vydaly zvláštní vydání.“*²¹⁵

Victor Klemperer ve své knize Jazyk třetí říše pozoroval, že „nacistický režim se bere tak vážně, je o trvalosti svých institucí natolik přesvědčen nebo o tom chce tak velmi přesvědčovat, že každá maličkost, kterou rozbíhá, vše, čeho se dotkne, má historický význam. Historický je pro něj každý proslov, který pronese vůdce, i když stokrát opakuje totéž, historické je každé setkání vůdce s ducem, ačkoli na stávajících poměrech nic nezmění; historické je vítězství německého závodního vozu, historické je otevření dálnice a otevření jedné každé ulice a každého úseku kdejaké ulice...“²¹⁶. Hitlerovu projevu na norimberském sjezdu NSDAP 12.9.1938 jistě historický význam upřít nelze, nicméně Klempererova slova dobře ilustrují servilnost, s jakou vídeňský rozhlas informoval o politickém vedení Třetí říše. Jazyková paralela s komunistickou propagandou neunikne žádnému pamětníkovi československých televizních a rozhlasových relací druhé poloviny minulého století:

„Říšský sjezd strany jest vznešeným výrazem neochvějné pospolitosti všech vrstev německého národa a zároveň měřítkem velkolepé organizace strany. Nikdy ještě nebyl jiný národ s to uspořádati tak gigantické projevy mas, jež by byly zároveň

²¹⁴ CZ 12.9.1938, 18:30.

²¹⁵ CZ 13.9.1938, 19:30.

²¹⁶ Klemperer, s.52.

*tak ukázněné. Němcům dává Norimberk poučení a poznání, že jsou velkým politickým a sociálním národem pod vedením jediného muže.*²¹⁷

Ve vysílání slovenské redakce vykazovala proněmecká kampaň řadu shodných rysů. I zde bylo zdůrazňováno, že Hitlerovi jde o zachování míru, a že úzké vazby s Německem přinesou Slovensku ekonomický růst:

*„Vůdce a říšský kancléř A.H. srozumitelně dal najevo, že nechce jiné národy znásilnit, že jemu se jedná jen a jen o Němce a hlavně o to, aby ve střední Evropě národnostní skupiny spokojeně žily. Nezapomínejme, že Německo dává deseti a desetitisícům Slováků chléb, je největším odběratelem výrobků z ČSR.*²¹⁸

Podstatnější složkou kampaně ovšem bylo vyjadřování vděku Německu za prosazování práva na sebeurčení národů²¹⁹ a garanci existence slovenského státu.²²⁰

*„Uprímnou vďačnosťou spomíname vodce a říšského kanclera Adolfa Hitlera, ktory dna 26.septembra t.r. ve své velké reči oboznámil celý svet s naším podttranským národom. Ale nie len to, jeho energické vystupenie vo veci stredoevropských národov i národnostných skupin mala za výsledok, že slovenský národ konečne môže použiť jeho sebeurčovacie právo a má zaistanu slobodu a samostatnosť a budúcnosť. Pred touto skutočnosťou musíme sa pokloniť a vynasnažiť sa, abysme toto veľké priateľstvo si aj zaslúžili.*²²¹

Toto velké přátelství mělo být zpečetěno i ideologicky. Autoritativní režim podřízený Německu by byl politicky spolehlivým a předvídatelným spojencem, jehož včlenění do Říše by po obsazení okolních států mohlo proběhnout bez větších obtíží. 15. října vysílání upozorňuje na povolení kolportáže „vzácné knihy“ Mein Kampf a několika

²¹⁷ CZ 6.9.1938, 18:20.

²¹⁸ SK 10.10.38, 19:45.

²¹⁹ např. SK 30.10.1938, 19:42.

²²⁰ např. SK 10.10.1938, 19:45.

²²¹ SK 12.10.1938, 13:30.

německých deníků, z nichž slovenskou veřejnost upozorňuje především na Völkische Beobachter.²²²

Kýženému sjednocení slovenského národa za ideu nacionálního socialismu měl dopomoci i kult vůdce, aplikovaný na slovenské prostředí. Tam ovšem dostatečně charismatická a důvěryhodná osobnost chyběla. Do pozice vůdce národa byl tedy dosazen posmrtně Andrej Hlinka, zakladatel stále mocnější HZLS:

“Prorocký duch Andreje Hlinky jakoby viděl, co se blíží, a odcházeje na věčnost postaral se o to, aby jeho duch, jeho směrnice, jeho učení mohly se dostat i v nejvážnějších chvílích národa ke každému Slovákovi, do každé slovenské rodiny. Všichni musíte býti na stráži, dnes všichni musíte býti jednotni. Budme jedno v Hlinkovi. Když budeme jednotni a když budeme na stráži, tehdy budeme disciplinovaný celek. Poslouchajíce na jeden rozkaz a jdouce jedním směrem, tak brány pekelné nás nepřemohou, a z dnešních bojů vyjdeme vítězně.”²²³

Obraz disciplinovaného celku bez zaváhání plnicího rozkaz jasně odkazuje k nacismu, ukazuje cestu, kterou se má Slovensko vydat. Hlinka je dokonce přirovnáván k Hitlerovi, který je označen za vůdce nejen německého, ale i slovenského státu:

“V bojích o existenci národa není žádných kompromisů. Takový byl náš vznešený vůdce Andrej Hlinka, a v této vlastnosti se navlas podobal velkému vůdci nového slovenského i německého státu. Adolf Hitler nikdy s nikým nerobil kompromis a odstranil všechny modly, živé i mrtvé, starého i nového režimu, a právě proto zvítězil jeho nekompromisní národní socialismus, který si máme vzít za zářící příklad.”²²⁴

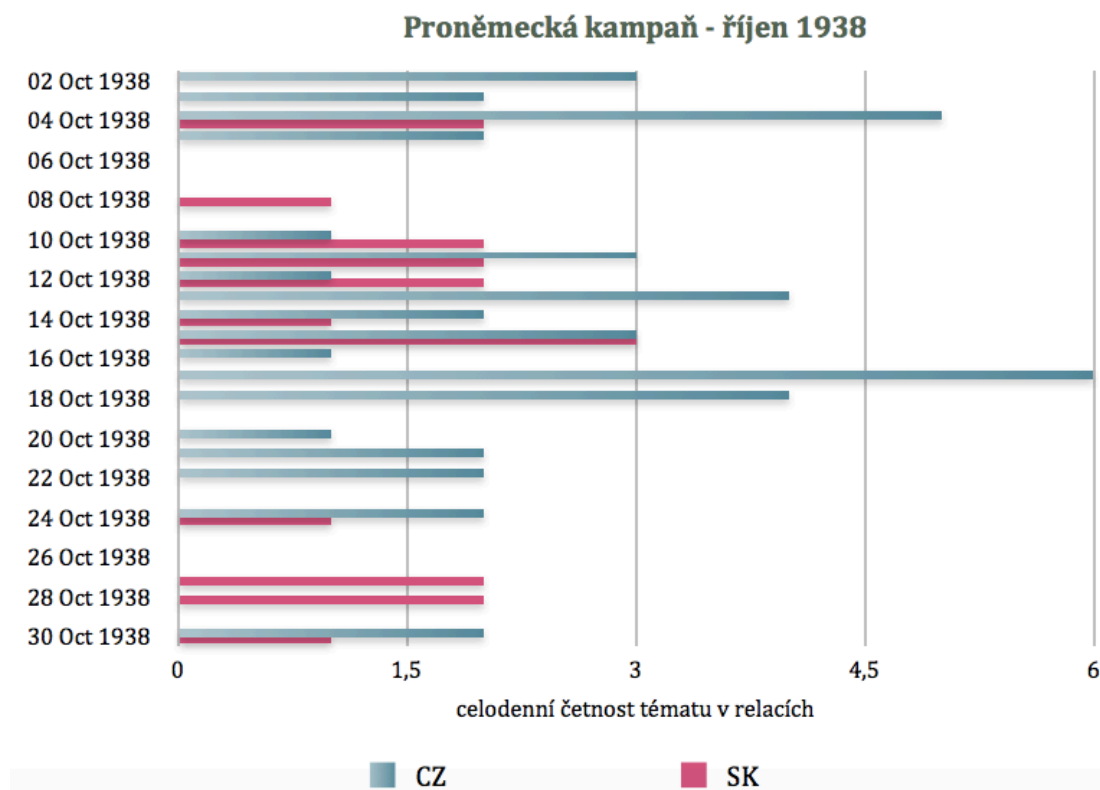
Jasnější příklady německého ideového exportu by se ve slovenském vysílání našly jen s obtížemi. K dovršení identifikace s nacismem Mutňanský přebírá jeden z jeho

²²² SK 15.10.1938, 13:30.

²²³ SK 11.10.1938, 14:25.

²²⁴ SK 28.10.1938, 19:40.

nejfrekventovanějších sloganů: *“Heslom nového Slovenska jest: Jeden národ, jedna strana, jeden vodca.”*²²⁵

4.2 Obraz předválečné Evropy očima vídeňského vysílání Pravda vítězí

Obraz politického dění v Evropě, tak jak ho posluchačům během září a října 1938 denně zprostředkovávalo české a slovenské vysílání z Vídně, by se na základě tématického rozboru relací dal shrnout zhruba do těchto pěti bodů:

²²⁵ SK 14.10.1938, 13:25 nebo 15.10 13:30. V německé verzi „Ein Volk, ein Reich, ein Führer!“.

1) **Teorie židovského spiknutí:** Demokracie v ČSR slouží jen k hromadění kapitálu mocných. Slouží židům a bolševikům. Prezident Beneš, sám zednářem, hájí zájmy Moskvy a židovstva. Ti jsou osnovateli spiknutí, jehož cílem je vyvolat novou světovou válku. Ta jim umožní vnutit opět poraženému Německu nový diktát, který by ho zubožil ještě více, nežli Versaillská smlouva. Ideálně pak v rozpoutaném chaosu bude nastolena světovláda židovstva.

2) **Hitler jako mírotvorce:** Adolf Hitler chce mír. Již tolikrát dokázal, že jediným jeho zájmem je zajistit právo národů na sebeurčení. Nabídl ČSR pakt o neútočení, a je čistě vinou prezidenta Beneše, hájícího zájmy Moskvy, že se vztahy obou zemí vyhrotily. Pro svůj národ žádá pouze napravení versaillské křivdy. Německo není agresorem, pouze hájí bezpečnost a práva svého národa uvnitř i vně svých hranic.

3) **Německo jako nový garant evropské stability:** Mnichovská dohoda čtyř velmocí zajistila Evropě definitivní mír. Dekonstrucí ČSR, bolševické páté kolony, Německo pomáhá chránit celou Evropu před bolševickou expanzí. Budoucnost českého i slovenského národa leží jedině v poklidné spolupráci s Německem.

4) **Soumrak demokracie:** Demokracie je přežitá, systém kolektivní bezpečnosti je zcela nefunkční. Budoucnost patří autoritativním režimům, které jedině jsou schopné efektivně se vypořádat s problémy. Národ musí být silný, rasově homogenní a jednotný (poslušný).

5) **Boj vo svetovom éteri o slovenskú pravdu a budúcnosť:** Slovensko, tak dlouho trpící pod českou nadvládou, se v duchu práva národa na sebeurčení konečně vymaňuje z poroby. Nenechá se dále vykořisťovat vnuceným demokratickým systémem, který umožnil koncentraci všeho majetku a moci v rukou českých a židovských. Slováci následují ducha vůdce Andreje Hlinky, zosobněného v jeho straně. Po vyřešení české a židovské otázky čeká Slovensko lepší budoucnost po boku Třetí říše.

5. Mezinárodní a domácí ohlasy vysílání

Některé zahraniční reakce na slovenské vysílání z Vídně zmiňuje ve své knize Delfiner; jedná se především o depeše diplomatů, kteří informovali své vlády o snaze vídeňského rozhlasu podryvat jednotu Československa. První takové varování přišlo z britské diplomatické mise v Praze, která ve své denní zprávě z 1. listopadu 1938 upozorňuje na to, že vídeňské vysílání podporuje slovenský separatismus.²²⁶ Všechny další zahraniční reakce na vysílání včetně těch britských jsou ovšem až z první poloviny března 1939, až když dění v Československu začalo nabírat rychlý spád. Za zmínku stojí názor polského vyslanectví v Praze, podle něhož jsou slovenské relace z Vídně důkazem, že slovenští separatisté jsou přímo podporováni Německem.²²⁷

Celkovou vlnivost reakcí na tuto štvavou propagandu, a to zejména u československých spojenců Británie a Francie, Delfiner přičítá směsi neznalosti poměrů a “nepodloženého spojeneckého optimismu, tolik typického pro mnichovské období”.²²⁸ Jako příklad uvádí mylnou domněnku spojenců, že Vídeň jedná z velké části nezávisle na Berlíně a vysílání je tedy dílem malé skupiny rakouských nacistů. Berlín samozřejmě takové misinterpretace sám podporoval.²²⁹

Mezi československá média, která se během září 1938 alespoň zčásti snažila na ofenzivu říšské propagandy reagovat vyvracením lživých zpráv, patřil v první řadě

²²⁶ Delfiner, s.37.

²²⁷ Tamtéž, s.38.

²²⁸ Tamtéž, s.39.

²²⁹ tamtéž, s.40.

rozhlas – Radiojournal. Bohužel za centrálně řízeným goebbelsovským mediálním impériem chrlícím dezinformace ze všech stran v pohotovosti poněkud pokulhával.²³⁰

V první zprávě o vysílání pro českou menšinu ve Vídni Radiojournal upozorňoval především na fakt, že česká menšina o žádné podobné vysílání nežádala a vyzval posluchače k poslechu vídeňských relací, aby si sami o něm utvořili názor.²³¹ V polovině září se rozhlas do dementování lživých zpráv pustil s novou vervou - Lidové noviny v článku “Probuzení našeho rozhlasu” z 18.září Radiojournal chválí, že konečně “vzchopil a dal se do práce”.²³²

Také Lidové noviny (LN), deník asi nejbližší politické linii Hradu, často upozorňovaly na klamavou říšskou propagandu. V krátké recenzi na první vídeňské vysílání ze 3.září uvedly, že jde jen o nový kanál říšské propagandy a podivuje se nad tím, že relace byla odvysílána z desky – nejspíš kvůli přísné cenzuře.²³³ Během září LN otiskly celkem sedm článků o vysílání Pravda vítězí. V některých se snaží konkrétní dezinformace vyvracet. Často používaly výsměšný tón signalizující jistou intelektuální nadřazenost, jakoby německé metody propagandy nemohly informovaného českého posluchače nijak ovlivnit:

“Myslíme, že největší úlevu nám v těch rozčilujících dnech poskytovala denně o půl dvacáté hodině Vídeň svým českým vysíláním Pravda vítězí. Prosíme vás, kdož jste ještě opominuli to učinit: zapněte si denně v onu chvíli Vídeň, abyste byli zdarma účastni zábavy, za niž byste museli u nás v kabaretech platit značné částky.”²³⁴

²³⁰ Čábelová, s.57. Radiojournal se během první dekády vysílání etabloval spíše jako kulturní než zpravodajská instituce. Od poloviny 30.let sílily hlasy kritizující čl. rozhlas za to, že se nedokáže přizpůsobit zahraničně-politické situaci a z ní plynoucímu novému trendu využívání rozhlasu pro účely státní propagandy.

²³¹ Lidové noviny, 4.9.1938, č. 444, ročník 46, s.2.

²³² Lidové noviny, 18.9.1938, č.470, ročník 46. Za tímto obratem zřejmě stálo založení nového ministerstva propagandy 16.září 1938, které mělo mediálním útokům koordinovaně čelit.

²³³ Lidové noviny, 4.9.1938, č. 444, ročník 46.

²³⁴ Lidové noviny, 18.9.1938, č.470, ročník 46.

Méně intelektuálně orientovaný Polední list z koncertu Tempo se během září a října o vídeňské relaci zmínil celkem šestkrát, vesměs se jedná krátké zprávy upozorňující na to, že se jedná o říšskoněmeckou propagandu. Článek *Nové pronásledování Čechů ve Vídni* z 26.září se ostatním vymyká poněkud zvláštní teorií, že zatýkání vídeňských Čechů a zavírání českých škol je odvetnou akcí říše za to, že propaganda českého vysílání Pravda vítězí z Vídně nefunguje – ve vídeňském obyvatelstvu se totiž nedaří vzbudit nenávisť k našemu národu a státu:

“Goebbelsovská propaganda, mijejíc se účinkem, zuří. Svoji zlobu vybíjí na vídeňských Češích. Obviňuje je, že prý oni svou šeptanou propagandou jsou vinni, že se tažení proti Československu nedaří.”²³⁵

Rudé právo (RP) pochopilo situaci o něco lépe. Svě dva články o české relaci z Vídně využilo k útoku na agrární stranu – poukázalo na fakt, že v relacích se poměrně často cituje z Venkova a Večera. RP obvinilo agrární deníky, že způsob, kterým komentují události, nahrává nepřátelské propagandě. Agrární strana by v tomto měla zasáhnout.²³⁶

Agrární Venkov na akuzace RP nijak nereagoval. 4.září upozornil své čtenáře na vysílání z Vídně ve stejném duchu jako ostatní tisk a dále se mu nevěnoval. Jedinou výjimkou byl článek “Rozumíme vídeňskému rozhlasu – a odmítáme” z 20.září, ve které se od vysílání Pravda vítězí distancoval a zdůrazňoval, že o chválu předsedy Berana v rámci říšské propagandy Agrární strana rozhodně nestojí.²³⁷

Konzervativní Národní politika (NP) během září i října několikrát informuje o útlaku vídeňských Čechů (zatýkání, uzavírání českých škol), ovšem vysílání vídeňského rozhlasu se nevěnuje. Jedinou zmínkou o něm je článek “Slovensko jde jednotně s republikou” z 27.září. Jako jediná z výše citovaných deníků NP vůbec zmiňuje existenci slovenského vysílání. To dle NP ve svých relacích nejen lže, ale hlavně rozvrací jednotu

²³⁵ Pondělní list, 26.9.1938, č.267, ročník 12.

²³⁶ Rudé Právo č.209 (6.9.1938), č.211 (8.9.1938).

²³⁷ Venkov, 20.9.1938, č.221, s.4, ročník 33.

československého lidu. Jako příklad je uvedena výzva všem Slovákům, aby odmítli mobilizovat a “společně s československými Němci, Poláky a Rusíny odmítli bratrovražedný boj”. Dále upozorňuje na odhodlanost již mobilizovaných Slováků bránit republiku, která je i jejich domovem, cituje deník HŠLS Slovák, vyzývající slovenské občany, aby bránili stát, ke kterému se před 20 lety dobrovolně připojili.²³⁸

Z výše uvedených reakcí (či spíše z absence jakýchkoliv zásadnějších protiakcí) lze usoudit, že vliv vídeňského rozhlasového vysílání na československé publikum nebyl považován za opravdovou hrozbu. České ministerstvo vnitra vysílání sledovalo, nicméně žádné oficiální opatření proti němu učiněno nebylo, ani nebylo proti němu vzneseno námitek diplomatickou cestou. Československo čelilo říšské propagandistické kampani dlouhodobě, aniž by samo mělo k dispozici obdobnou zbraň – neexistovala centrální instituce, která by státní propagandu řídila, zejména z důvodu stranické řevnivosti – jednotlivé strany se bály, že by vládní koalice využívala úřadu k sebepropagaci za státní peníze.²³⁹ Až téměř neúnosně vyhrocená politická situace vedla 16.zář 1938 k založení ministerstva propagandy s ministrem Hugo Vavrečkou v čele. To už bylo ovšem pro jakýkoliv reálný efekt příliš pozdě.

6. Účinky vysílání

Na otázku týkající se vlivu vysílání na československé publikum bohužel nelze uspokojivě odpovědět. Přestože v některých ohledech k ideovému posunu u části čsl. veřejnosti skutečně došlo, příčinnou souvislost s vysíláním Pravda vítězí nelze nijak prokázat; vývoj situace nutně ovlivňovalo mnoho dalších faktorů.

²³⁸ Národní politika, 27.9.1938, č.266, ročník 56.

²³⁹ Pehr, s.64 („Zatímco nedemokratické režimy propagandu využily beze zbytku, demokracie sama sebe příliš propagovat neuměla.“)

Z technického hlediska vídeňský vysílač umožňoval příjem vysílání většině obyvatel Československa. Dosah vysílání za denního světla pokrýval jen jižní část země (vysílač Vídeň-Bisamberg byl směřován na východ a západ, ale poloměr severo-j jižního dosahu byl až 200 km). Kolem poledne byl příjem hlavně v létě téměř nemožný, na podzim či v zimě jen okrajově. Po setmění ovšem střední vlny pokryly celé území Československa, zejména v období od podzimu do jara.²⁴⁰ Vzhledem k tomu, že za první i druhé republiky nebyl zaváděn letní čas, hlavní relace Pravda vítězí vysílané o půl osmé večer spadaly právě pod toto celkové pokrytí,²⁴¹ stejně jako pozdní zprávy okolo jedenácté večerní.

Z dobových článků v tisku lze předpokládat, že československá veřejnost byla povětšinou obeznámena s těmi nejpřímočarejšími způsoby říšské propagandy a dokázala ji vnímat kriticky. O vymyšlených historkách z českého pohraničí informovala většina českých médií. Představa, že v září 1938, po několika letech neustálého pochodování, zbrojení a agresivní rétoriky nacistů by se posluchači Pravda vítězí nechali přesvědčit, že Adolf Hitler chce mír, je jen těžko uvěřitelná. Ovšem v jiných ohledech měly vídeňské relace u posluchačů šanci – v období druhé republiky se dařilo jak antisemitismu, tak protibenešovským náladám.

V průběhu října a listopadu německou kampaň proti Benešovi převzal i český tisk. Bulvární deníky koncernu Tempo a posléze mnoho dalších fašistických a konzervativních listů se spojily v kampani, která podle Rataje “svým rozsahem, metodami a hloubkou etického regresu neměla v Čechách po vzniku ČSR obdoby.”²⁴² Živila ji především hluboká frustrace české společnosti po mnichovské konferenci, zklamané nejen Benešem, ale demokracií vůbec. Posilování těchto antidemokratických

²⁴⁰ Prof. Wolf Harranth z archivu vídeňského rozhlasu ve vyjádření autorce.

²⁴¹ 1. září slunce zapadá okolo 18:45, 1. října už o hodinu dříve.

²⁴² Rataj, s.47.

tendencí bylo zcela v linii se záměry německé propagandy. Vysílání z Vídně jako její součást pak na něm nutně mělo také svůj podíl.

Pokud bychom vycházeli z předpokladu, že úspěšnost propagandy definuje její časté opakování, větší šanci na úspěch měla redakce slovenská, jejíž primární agendou bylo odtržení Slovenska. K naplnění svého ambiciózního cíle měla od poloviny září 1938 do poloviny března 1939 šest měsíců. Delfiner ve své studii slovenských relací uvádí, že původním záměrem Německa bylo iniciovat zrození autentického hnutí za slovenskou samostatnost, které by provedlo ozbrojené povstání. Přestože efekt vysílání nebyl zdaleka takový, cílenou a dlouhotrvající protičeskou kampaní se úspěšně podařilo neutralizovat tu část slovenské veřejnosti, která zastávala ideu společného státu. Odtržení Slovenska zároveň s březnovou invazí do Čech tak mohlo proběhnout bez odporu a s pasivním souhlasem slovenského lidu.²⁴³

7. Závěr

Vysílání vídeňského rozhlasu na podzim 1938 v českém a slovenském jazyce bylo součástí německé mediální sítě využívané především k šíření říšské propagandy. Jako takové bylo centrálně řízeno německým ministerstvem propagandy. Fašistickému hnutí Vlajka však vysílání umožnilo i občasnou propagaci vlastních cílů díky personálním vazbám na hlasatele české redakce Vojtěcha Musila. Tento vliv však nebyl v žádném ohledu pro samotné vysílání a jeho cíle podstatný.

Jak bylo dokázáno na několika příkladech, primárním cílem propagandy vysílané z Vídně byl rozvrat československého státu zevnitř, přičemž prostředky k dosažení tohoto cíle se v obou redakcích odlišovaly – v českých relacích se jednalo především o

²⁴³ Delfiner, s.48.

negativní kampaň proti prezidentu Benešovi a jeho vládě, ve slovenských pak o podněcování separatismu a štvání proti Čechům.

Snahou, kterou měly obě redakce společnou, bylo pacifikovat negativní sentimenty veřejnosti vůči Německu. Toho se snažily docílit jednak stylizováním Německa do role ochránce práv utlačovaných menšin, jednak velebením sociálních, hospodářských i politických úspěchů nacismu. Základním ideologickým pojivem všech relací umožňujícím jasné vymezení nepřátel byl především antisemitismus. Antibolševismus se projevoval silněji v českém vysílání, stejně jako kampaň proti zednářství, která se v průběhu října ve slovenském vysílání téměř neobjevila.

Přestože podíl vysílání Pravda vítězí na ideologické proměně československé společnosti nelze přesně odhadnout, pokud na kampaň z Vídně nahlížíme ze širší perspektivy - jako na součást komplexní plánované ofenzivy říšského ministerstva propagandy, trpělivě nahlodávající evropské veřejné mínění po několik let - pak její výsledky vidíme v jasnějším světle. Ovládnutí a rozdělení suverénního demokratického státu disponujícího moderní armádou bez nutnosti ozbrojeného konfliktu, navíc s požehnáním jeho politických spojenců, se jeví jako nezpochybnitelný úspěch.

SUMMARY

In autumn 1938, the Vienna radio broadcast in Czech and Slovak was an integral part of German media network used to disseminate Nazi propaganda. As proved on various examples, the primary purpose of the *Pravda Vítězí* broadcasts was speeding up the destruction of Czechoslovakia. The means of reaching such goal differed – in the Czech language broadcast it was the hateful campaign against president Beneš, while in the Slovak one it was mainly the anti-Czech campaign and support for Slovak separatism.

The effort that the two broadcasts had in common was the suppression of the public's negative sentiments against the Third Reich. This was to be achieved by presenting Germany as the minorities rights defender and by praising the social, political and economical achievements of Nazism. Antisemitism provided the ideological glue to both broadcasts that provided the audience with an easily identifiable common enemy. Anti-bolshevism was significantly more pronounced in the Czech language broadcasts, as was the anti-masonic campaign, which throughout October 1938 was only scarcely present in the Slovak language broadcasts.

The exact share that the *Pravda Vítězí* broadcasts had on the ideological transformation of the society in Czechoslovakia is hard to estimate. However, if viewed from a broader perspective – as an integral part of a complex offensive campaign by the German ministry of propaganda, patiently eroding European public opinion in the course of several years – the results can be seen more clearly. The conquest and disintegration of a sovereign democracy wielding a modern army without an armed conflict, and on top of that, with the blessing of its allies, certainly appears like an unquestionable success.

Použitá literatura

BENEŠ, Edvard a Milan HAUNER (ed.). *Paměti*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2007, 3 sv. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-1529-7.

BOROVÍČKA, Michael. *Kolaboranti: 1939-1945*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2007, 399 s. ISBN 978-80-7185-846-1.

ČÁBELOVÁ, Lenka. *Radiojournal: rozhlasové vysílání v Čechách a na Moravě v letech 1923-1939*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2003, 198 p. ISBN 8024606240.

ČECHUROVÁ, Jana. *Čeští svobodní zednáři ve XX. století*. Praha: Libri, 2002, 527 s. ISBN 80-7277-122-1.

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *Mnichovská dohoda 1938*. Vyd. 1. V Šenově u Ostravy: Tilia, 1999, 470 s. ISBN 80-86101-19-3.

ČELOVSKÝ, Bořivoj. *So oder so: řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945*. 3. vyd., (V Tili 2.). V Šenově u Ostravy: Tilia, 2002, 543 s. ISBN 80-86101-55-x.

DEJMEK, Jindřich. Edvard Beneš, Československo a Mnichov: reality a mýty okolo osudového rozhodování z konce září 1938. In: *Mnichovská dohoda: cesta k destrukci demokracie v Evropě*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0923-1.

DELFINER, Henry. *Vienna broadcasts to Slovakia, 1938-1939: a case study in subversion*. New York: distributed by Columbia University Press, 1974, ii, 142 p. ISBN 0914710001

GEBHART, Jan a Jan KUKLÍK. *Druhá republika, 1938-1939: svár demokracie a totality v politickém, společenském a kulturním životě*. Vyd. 1. Praha: Paseka, 2004, 315 p. ISBN 80-718-5626-6.

GRONSKÝ, Ján. *Komentované dokumenty k ústavním dějinám Československa*. Svazek I. Praha : Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2005. (584 s.). ISBN 80-246-1027-2

JESENSKÁ, Milena. *Sudety 1938: jakési symbolické divadlo* [online]. [cit. 2015-12-31]. Dostupné z: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek/reportaz-mileny-jesenske-o-sudetech-v-roce-1938/>

MELZER, Ralf. "In The Eye Of A Hurricane: German Freemasonry In The Weimar Republic And The Third Reich." *Totalitarian Movements & Political Religions* 4.2 (2003): 113-132. *Political Science Complete*. Web. 16 Nov. 2015.

NAKONEČNÝ, Milan. *Vlajka: k historii a ideologii českého nacionalismu*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Chvojkovovo nakladatelství, 2001, 332 s. ISBN 80-86183-24-6.

PASÁK, Tomáš. *Český fašismus, 1922-1945, a kolaborace, 1939-1945: ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938-1939*. Vyd. 1. Praha: Práh, 1999, 486 p., [48] p. of plates. ISBN 80-725-2017-2.

PEHR, Michal. Československá propaganda ve třicátých letech 20. století. Nesnadná cesta k vytvoření ministerstva propagandy. *Střed : časopis pro mezioborová studia střední Evropy 19. a 20. století*. = *Centre. Journal for Interdisciplinary Studies of Central Europe in the 19th and 20th Centuries*. Roč. 5, č. 2 (2013), s. 57-76

PEJČOCH, Ivo. *Fašismus v českých zemích: fašistické a nacionálněsocialistické strany a hnutí v Čechách a na Moravě 1922-1945*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2011, 507 s., [24] s. obr. příl. Historie (Academia). ISBN 978-80-200-1919-6.

PRATKANIS, Anthony R a Elliot ARONSON. *Age of propaganda: the everyday use and abuse of persuasion*. Rev. ed. New York: W.H. Freeman, 2002, xv, 416 s. ISBN 0-8050-7403-1.

RATAJ, Jan. *O autoritativní národní stát: ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938-1939*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1997, 251 s. ISBN 80-718-4516-7.

SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení*. 2., přeprac. vyd. Praha: Karolinum, 2004, 149 s. ISBN 80-246-0827-8.

Seznam zkratek

- ABS – Archiv bezpečnostních složek
AMV – Archiv ministerstva vnitra
BND – Bundesnachrichtendienst
ČNST – Český národně-socialistický tábor
GO – Gehlenova organizace
HSLŠ - Hlinkova slovenská ľudová strana
LN – Lidové noviny, český deník
NA – Národní archiv ČR
NOF – Národní obec fašistická
NP – Národní politika, český deník
NS – Národní soud
NSDAP – Nazionalsozialistische Deutsche Arbeitspartei
RP – Rudé právo, český deník
SdP – Sudetendeutsche Partei
SA – Sturmabteilung
SD – Sicherheitsdienst
SG – Svatoplukovy gardy
SOkA – Státní okresní archiv
SS – Schutzstaffel
SÚA – Státní ústřední archiv
SÚMV – Studijní ústav ministerstva vnitra